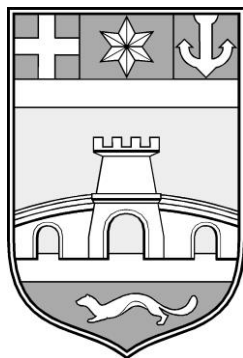

REPUBLIKA HRVATSKA
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
SKUPŠTINA

Materijal za sjednicu

**INFORMACIJA O STANJU
I PROBLEMATICI U
STOČARSTVU NA PODRUČJU
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Materijal pripremili:

- *Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije*
- *Savjetodavna služba Podružnica Osječko-baranjske županije*
- *HPA Županijski ured Donji Miholjac i Darda*
- *HGK Županijska komora Osijek*

Osijek, svibnja 2017.

INFORMACIJA O STANJU I PROBLEMATICI U STOČARSTVU NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

UVOD

Osječko-baranjska županija sa svojim proizvodnim kapacitetima biljne proizvodnje ima jedno od značajnijih mjesta među županijama u Republici Hrvatskoj. Resursi biljne proizvodnje jedan su od preduvjeta proizvodnje dovoljnih količina animalnih bjelančevina: mesa, mlijeka i jaja za ishranu stanovništva, zbog čega Županija u svom razvojnom dijelu poljoprivrede posebno mjesto ustupa razvoju stočarske proizvodnje.

Postojeći obim biljne proizvodnje je preduvjet za pripremu dovoljne količine stočne hrane kao osnovnog čimbenika za kvalitetan uzgoj stoke. Temeljem dosadašnjih spoznaja mogućnosti stočarske proizvodnje, Županija bi mogla proizvoditi znatno veće količine svih proizvoda životinjskog podrijetla u odnosu na potrebe njezinog stanovništva. Na taj bi način mogli podmiriti ne samo tržišne potrebe Osječko-baranjske županije nego i veći dio tržišta Republike Hrvatske, pa čak i dio Europske Unije (nastavno: EU).

Iz tog razloga neophodno je u stočarstvu povećati stočni fond, modernizirati proizvodne kapacitete radi poboljšanja kakvoće proizvoda i omogućiti prehrambenu sigurnost stanovništva u što većoj mjeri domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima. Jednako tako je cilj stvoriti uvjete za proizvodnju ekoloških proizvoda, koji predstavljaju budućnost u poljoprivrednoj proizvodnji imajući u vidu da je zahtjevno Europsko tržište prepoznalo vrijednost poljoprivrednog proizvoda proizvedenog na ekološki način.

U zadnjih deset godina značajne su promjene u sustavima stočarske proizvodnje odnosno u eksploataciji i gospodarenju životinjama. Promjene su prije svega posljedica izmijenjene vlasničke strukture, primjene Zakona o poljoprivredi i Zakona o poljoprivrednom zemljištu. Tme treba pridružiti zakone, koji uređuju uvjete proizvodnje, a to je Zakon o stočarstvu, Zakon o veterinarstvu, te Zakon o dobrobiti životinja.

Ciljevi i mjere politike izmijenjene vlasničke strukture su povećanje veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno okrupnjavanje posjeda putem prodaje ili zakupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države. Ovaj je proces promjena započeo 1992. godine i promjene se dinamiziraju ubrzano zadnjih godina. Hrvatska ima značajne biološke resurse pogodne za ekološku poljoprivredu, koja daje značajan prilog promjenama u gospodarenju i eksploataciji životinjskih i biljnih proizvoda na ekološko prihvatljiv način.

U infrastrukturi životinjske proizvodnje zadnjih se desetak godina događaju velike promjene. Poslovna politika je usmjerena na isticanje domaće konkurentne proizvodnje u zadovoljenju potreba za prehrambenim proizvodima kao i "proširenja" poljoprivrednih ciljeva na sveukupni seoski prostor, što je na tragu suvremenih određenja u EU.

Pravci djelovanja poljoprivredne politike za restrukturiranje poljoprivrednog sektora moraju biti:

- obiteljska poljoprivredna gospodarstva kao središnja mjesta proizvodnje,
- specijalizacija proizvodnje (izgradnja i adaptacija farmi),
- pomoć usmjerena vitalnim komercijalnim gospodarstvima koja se bave stočarskom proizvodnjom,
- osuvremenjivanje proizvodnih kapaciteta, agrotehničkih i agroekonomskih postupaka,
- poticanje mlađih obiteljskih gospodarstava (stručno osposobljavanje i informiranje poljoprivrednika),

- visoko iskorištenje proizvodnih potencijala životinja,
- veća primjena znanja i izobrazba farmera,
- jačanje uloge poljoprivrednih proizvođača na tržištu poljoprivrednih proizvoda,
- poticanje ugovaranja što je moguće većeg obujma proizvodnje s prehrambenom industrijom,
- provedba selekcijskog rada u stočarstvu,
- savjetodavna potpora,
- povećanje učinkovitosti djelovanja upravnih i stručnih službi te udruženja u poljoprivredi,
- osigurati prilagodbu poljoprivrednih gospodarstava kretanjima cijena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na međunarodnom tržištu.

1. GOVEDARSKA PROIZVODNJA

Govedarska proizvodnja najznačajnija je grana stočarstva i jedna je od najvažnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje. Osim što se u sustavu govedarske proizvodnje osiguravaju značajni proizvodi (mlijeko i meso) njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom. Uz to što su goveda veliki potrošači ratarskih proizvoda oni u značajnoj mjeri doprinose prirodnom povećanju plodnosti tla. Govedarska proizvodnja (goveda živa i proizvodnja sirovog kravljeg mlijeka) čini 26,5% vrijednosti ukupne poljoprivredne proizvodnje i oko 52,1% vrijednosti stočarstva (u izračunu postotka vrijednosti pojedine proizvodnje u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje korišteni su podaci Državnog zavoda za statistiku, Godišnji otkup i prodaja poljoprivrednih proizvoda u 2016. godini).

Kako bi govedarska proizvodnja postala konkurentna na otvorenom tržištu i u cijelosti zadovoljila domaće potrebe za mlijekom i mesom nužno je u govedarstvu uspostaviti nove proizvodne sustave koji će svojom veličinom proizvodne jedinice, razinom proizvodnje te primjenom tehnološkog procesa moći nositi s proizvodnim sustavima drugih razvijenih stočarskih zemalja. Proces smanjivanja proizvodnih kapaciteta u govedarstvu otvara naglašeniju proizvodnu specijalizaciju proizvođača i to u proizvodnji mlijeka i tovu junadi.

1.1. Brojno stanje goveda

Tablica 1. Brojno stanje krava i ženskog podmladka u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj za 2010. - 2016. godinu

Godina	Krave			Ženski pomladak		
	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	OBŽ/RH %	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	OBŽ/RH %
2010.	212.222	28.688	13,51	42.447*	6.638*	15,64
2011.	206.291	29.295	14,20	112.600	18.607	16,52
2012.	191.354	26.831	14,00	121.952	20.891	17,13
2013.	180.946	25.699	14,20	110.564	20.969	18,97
2014.	178.827	26.519	14,83	106.156	19.954	18,80
2015.	174.805	26.238	15,00	101.482	19.531	19,24
2016.	167.628	24.528	14,6	96.421	18.744	19,44

Izvor: Godišnje izvješće za 2009. - 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, *Kategorija junice i steone junice, od 2011. godine vodi se kategorija ženski pomladak Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Podaci u Godišnjem izvješću Hrvatske poljoprivredne agencije za 2016. godinu pokazatelj su trenutnog stanja u govedarskoj proizvodnji Republike Hrvatske. Ukupan broj krava u 2016. godini je iznosio 167.628 krava, što predstavlja smanjenje za 4% prema prethodnoj godini. Mliječne i kombinirane pasmine uključuju 151.274 krava, od čega je u kontroli mliječnosti bilo 93.080 krava (61,5%). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2012. godini, u Republici Hrvatskoj na 1 ha korištene poljoprivredne površine u 2012. godini otpada 0,62 uvjetna grla stoke, a u odnosu na

ukupno raspoloživo poljoprivredno zemljište taj odnos je znatno manji, i govori o još uvijek nezadovoljavajućem stupnju razvijenosti stočarske proizvodnje. U EU(27) na 1 ha korištene poljoprivredne površine otpada 0,78 uvjetnih grla stoke dok u EU (15) iznosi 0,89 uvjetnih grla stoke. Uzimajući u obzir smanjenje broja stoke od 2012. godine ovaj odnos u 2016. godini još je nepovoljniji.

Tablica 2. Pregled otkupljenih količina mlijeka(kg)

Godina	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	%
2006.	631.619.285	91.892.012	14,6
2007.	653.850.986	102.578.132	15,7
2008.	657.753.856	114.875.213	17,5
2009.	675.246.913	140.770.481	20,8
2010.	623.881.162	135.008.408	21,6
2011.	626.407.108	148.570.280	23,7
2012.	602.364.638	158.276.650	26,3
2013.	503.851.844	124.108.922	24,6
2014.	522.694.451	141.031.854	27,0
2015.	513.406.175	148.930.366	29,0
2016.	489.645.699	146.861.750	30,0

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2016. godinu, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj u 2016. u odnosu na 2015. godinu smanjena je za oko 4,7%. U Osječko-baranjskoj županiji također je zabilježeno smanjenje proizvodnje u odnosu na 2015. godinu oko 1,5%. U 2016. godini, na području Županije otkupljeno je 146.861.750 kilograma što čini 30% ukupno otkupljenih količina mlijeka. Uzimajući u obzir činjenicu da Županija raspolaže velikom bazom proizvodnje biljne hrane i mogućnosti proizvodnje kvalitetne krme, postoji značajni prostor za daljnje povećanje proizvodnje mlijeka. Godišnje potrebe za govedarskim proizvodima u Republici Hrvatskoj su: 1,2 milijarde litara mlijeka, što predviđa potrošnju 260 litara po stanovniku, te 68.150 tona govedeg mesa što pretpostavlja potrošnju 14 kilograma po stanovniku. Od 2004. do kraja 2016. godine u Hrvatskoj je nestalo preko 42.000 proizvođača mlijeka, u navedenom razdoblju u Osječko-baranjskoj županiji nestalo je 80% proizvođača mlijeka. Tijekom 2016. godine otkupljeno je 489.645.699 kg mlijeka od strane 35 mljekare i 10 registriranih malih obiteljskih sirana koje prerađuju mlijeko proizvedeno na vlastitom gospodarstvu. Mlijeko je otkupljeno od 8 371 hrvatskih seoskih gospodarstava i velikih farmi proizvođača mlijeka.

Tablica 3. Pregled broja isporučitelja kravljeg mlijeka

Godina	Broj isporučitelja u RH	Broj isporučitelja OBŽ	Udio u ukupnom broju isporučitelja
2004.	50.777	2.843	5,6
2005.	44.560	2.613	5,9
2006.	38.145	2.243	5,9
2007.	31.959	1.933	6,1
2008.	27.449	1.675	6,1
2009.	23.690	1.590	6,6
2010.	19.937	1.367	6,9
2011.	17.366	1.214	7,0
2012.	14.874	1.077	7,2
2013.	12.639	917	7,3
2014.	11.092	729	6,6
2015.	9.948	643	6,5
2016.	8.376	566	6,7

Izvor: Godišnje izvješće za 2009. - 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Od ukupno 566 proizvođača mlijeka s područja Osječko-baranjske županije u 2016. godini 399 proizvođača koji proizvode do 50.000 kilograma mlijeka godišnje, isporučili su 7.078.922 kilograma (4,8%), a 167 proizvođača isporučili su 139.782.828 (95,2%) kilograma mlijeka. Posljedica dugogodišnjeg trenda pada isporučitelja i broja krava, uglavnom kombiniranih pasmina, na obiteljskim gospodarstvima orijentiranim na proizvodnju mlijeka, a koja dominiraju u strukturi govedarskih farmi, kao posljedica intenzivnog restrukturiranja sektora, rezultira nedostatnim brojem teladi za tov koji se nadomješta uvozom, a što može uzrokovati nestabilnost tova junadi.

Tablica 4. Pregled proizvođača mlijeka prema proizvodnji u 2013. - 2016. godina

	Do 50.000 kg		Preko 50.000 kg	
	Broj proizvođača	Isporučena količina	Broj proizvođača	Isporučena količina
2013.	719	9.209.543	198	114.899.379
	78%	7,4%	22%	92,6%
2014.	538	8.496.370	191	132.535.484
	74%	6%	26%	94%
2015.	458	7.586.597	185	141.343.769
	71%	5,1%	29	94,9%
2016.	399	7.078.922	167	139.782.828
	70%	4,8%	30%	95,2%

Izvor: Godišnje izvješće za 2013. - 2016. godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Prema pasminskoj strukturi u Hrvatskoj simentalskoj pasmini pripada 105.389 krava (62,9%), holstein 40.751 krava (24,3%), smeđoj 4.733 krava (2,8%), križancima 9.429 krava (5,6%), a ostale pasmine (mliječne, kombinirane mesne i izvorne) uključuju 7.326 krava (4,4%).

Tablica 5. Pregled krava po pasminskim skupinama u 2016. godini

	Pasminske skupine krava			
	Mliječna	Mesna	Izvorne	Križanci
Republika Hrvatska	151.274	5.061	1 864	9.429
Osječko-baranjska županija	22 783	1 240	33	445 (6%)

Izvor: Godišnje izvješće za 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Prosječna proizvodnja mlijeka u simentalskoj pasmini iznosi 4.971 kg mlijeka, s 4,00% m.m. i 3,33% bjelančevina. U holstein pasmini je prosječna proizvodnja 7.633 kg mlijeka, s ,00% m.m. i 3,30% bjelančevina. Za smeđu pasminu prosječna proizvodnja je 5.447 kg mlijeka, s 4,1% m.m. i 3,5% bjelančevina. Za sve pasmine ostvarena je prosječna proizvodnja od 5.956 kg mlijeka s 4,00% m.m. i 3,3% bjelančevina.

Tablica 6. Pregled krava po pasminama u 2016. godini

Područje	Pasmine krava			
	Simental	Helstein	Smeđe govedo	Crveno švedsko govedo
Republika Hrvatska	105 389	40 751	4 733	84
Osječko-baranjska županija	6 250	16 240	166	45

Izvor: Godišnje izvješće za 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

1.2. Obuhvat rasplodnih krava pod uzgojno selekcijskim radom

Tablica 7. Pregled broja krava pod obuhvatom HPA (Donji Miholjac i Darda) na dan 31.12.2016. godine

Godine	Kontrola mliječnosti	Kontrola rasploda	Ukupno obuhvaćeno krava
31.12.2007.	13.508	4.029	17.537
31.12.2008.	14.047	4.086	18.133
31.12.2009.	16.177	4.085	20.262
31.12.2010.	20.300	5.500	25.530
31.12.2011.	21.615	6.408	28.023
31.12.2012.	20.378	5.424	25.802
31.12.2013.	20.647	5.052	25.699
31.12.2014.	21.149	5.370	26.519
31.12.2015.	21.076	5.162	26.238
31.12.2016.	19.725	4.803	24.528

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija ured Darda i Donji Miholjac, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Kontrolni asistenti u područnim službama prema mjesečnom programu rada prate proizvodnost mlijeka kontroliranih krava i uzimaju uzorke mlijeka. Uzorci se dostavljaju na analizu u središnji laboratorij u Križevcima. Tijekom 2016. godine na području Županije kontrolom mliječnosti obuhvaćeno je 19.725 krava, dok je pod kontrolom rasploda još 4.803 krava.

1.3. Problematika u govedarskoj proizvodnji

Problematika u govedarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije je višestruka. Niža razina proizvodnje mlijeka po grlu u odnosu na ostale zemlje EU ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uvjetima otvorenog tržišta, pa je Republika Hrvatska i dalje prisiljena uvoziti mlijeko i meso da bi zadovoljila vlastite potrebe, legalizacija proizvodnih objekata u stočarskoj proizvodnji, prezaduženost proizvođača, nedostatak domaćeg tovnog materijala, spora provedba programa raspolaganja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske i svakako neinformiranost o uvjetima, načinu proizvodnje i poticanja poljoprivrednih proizvođača ulaskom Hrvatske u EU.

Jedan od razloga sadašnjeg stanja u govedarstvu je djelomična provedba Operativnog programa razvitka govedarske proizvodnje kojeg je donijela Vlada RH u 2004. godini. Programom je predviđeno da se izgradi 1.200 novih mliječnih farmi prosječnog kapaciteta od 40 krava (20 do 100 krava), 6.000 postojećih adaptiranih farmi prosječne veličine 15 krava i 228 novih farmi proizvodnog sustava krava-tele, s prosječno 60 krava. Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna s rokom povrata do 15 godina uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%. Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osiguravala je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor. Za ovu kreditnu liniju predviđeno je korištenje kapitalnih ulaganja do 50% od odobrenog kredita, odnosno do 500.000,00 kuna (izmjenama 3.500.000,00 kuna), a najviši iznos kredita je 3.500.000,00 kuna (izmjenama 11.000.000,00 kuna).

Ukupno su kroz Program putem HBOR-a potpisana 231 ugovor. Provedba Programa imala je za cilj govedarskoj proizvodnji osigurati dobre pozicije u pregovorima s Europskom unijom pri određivanju kvote za mlijeko, planirano je da se nakon provedbe Programa proizvodnjom mlijeka bavi 49.520 gospodarstava, a male farme trebale su biti nukleus za proizvodnju toвне junadi. Hrvatska ima na kraju 2015. godine samo 8.060 gospodarstava koja se bave proizvodnjom mlijeka, a uvoz toвне junadi u Hrvatskoj je znatan.

Tablica 8. Veličina stada mliječnih i kombiniranih pasmina krava u Osječko-baranjskoj županiji

Veličina stada	Broj posjednika				Broj krava			
	2013.	2014.	2015.	2016	2013.	2014.	2015.	2016
1-5	868	824	789	773	2.027	1.891	1.934	1.684
6-10	205	198	203	170	1.558	1.469	1.624	1.304
11-15	98	97	89	102	1.244	1.234	1.153	1.318
16-20	62	57	54	48	1.104	1.007	966	866
21-25	29	25	26	25	659	572	598	577
26-30	19	21	21	13	529	600	590	368
31-50	33	25	26	40	1.245	1.095	1.003	1.489
51-100	20	18	19	13	1.443	1.282	1.257	910
101-250	14	14	15	13	2.293	2.231	2.308	1995
251-500			22	18	10.783	11.258	1.003	8.912
501-1000	24	24						
>=1001	2	2	2	3	2.723	3.505	4.128	5.105
	1.374	1.309	1.266	1.218	25.699	26.519	26.328	24.528

Izvor: Godišnje izvješće za 2009. - 2016. godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Broj posjednika krava u 2016. godini u odnosu na 2015. godinu na području Osječko-baranjske županije smanjen je za 48, a broj krava manji je za 1.800, ako uzmemo u obzir manji broj isporučitelja u odnosu na prethodne godine razvidno je da su veliki sustavi povećali svoje proizvodne kapacitete.

Tablica 9. Otkup kravljeg mlijeka za razdoblje 2009. - 2016. godina

Naziv mljekare	Količina (kg)						Udio u količini 2014.(%)
	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	
Dukat	242.143.781	221.796.384	183.067.836	183.184.417	192.729.132	190.368.353	38,78
Vindija	174.589.475	169.035.794	138.655.132	136.500.276	133.212.936	137.790.010	28,14
Meggle Hrvatska	38.758.461	41.413.613	32.172.767	35.658.478	35.122.626	29.870.876	6,10
Belje d.d.	44.071.937	45.740.574	55.078.570	80.781.720	74.351.977	58.257.809	11,90
Ledo d.d.	27.136.571	25.173.648	11.110.417				
Ukupno	526.700.225	503.160.013	420.084.722	436.124.891	400.293.735	416.287.048	84,92

Izvor: Godišnje izvješće za 2011. - 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Osim navedenog, ima i drugih čimbenika koji znakovito utječu na sadašnje stanje i trendove u govedarskoj proizvodnji. To je visoka cijena kapitala i imputa (osobito stočna hrana), kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Posebno je naglašen problem cjenovnih odnosa u otkupu sirovina. Naime u zemljama članicama EU veliki broj klaonica i mljekara u suvlasništvu je i proizvođača sirovine, što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene. U Hrvatskoj cijenu mlijeka mljekari formiraju sa svakim proizvođačem pojedinačno, s tim da se za utvrđivanje cijene, podaci o kvaliteti mlijeka koriste od Središnjeg laboratorija za kontrolu mlijeka u Križevcima (sadržaj bjelačevina, mliječne masti, broja mikroorganizama i somatskih stanica, prisutnost rezuida). Način formiranja cijene i sam njen iznos za standard kilograma predstavlja poslovnu tajnu.

Svaka mljekara utvrđuje cijenu mlijeka samostalno, s time da je standard kvalitete, odnosno sadržaj mliječne masti od 4,2% i sadržaja bjelačevina od 3,4%, broj mikroorganizama manji od 100.000 u 1 mililitru i broj somatskih stanica manji od 400.000 u 1 mililitru. Za utvrđivanje kvalitete mlijeka mjerodavan je Središnji laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima.

Republika Hrvatska po razvijenosti poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje mlijeka, značajno zaostaje za članicama Europske unije. Udio uvoza gotovih mliječnih proizvoda je u ogromnom porastu, a u 2015. godini negativna bilanca mliječnih proizvoda iznosi 116,5 milijuna eura, a u 2016. godini negativna bilanca iznosi 121 milijun eura. Uvezeno je 174,3 milijuna eura vrijednosti mliječnih proizvoda (vrijednost otkupljenog kravljeg mlijeka u 2015. godini u Hrvatskoj iznosi oko 161,5 milijuna eura), dok je u istom razdoblju izvezeno istih proizvoda u vrijednosti 42,6 milijuna eura.

Tablica 10. Ukupne težine (t) klasiranih goveđih trupova po kategorijama za period 2007. - 2016. godine - RH i uvoz

Godina	Republika Hrvatska	Uvoz	Ukupno
2007.	43.572	4.338	47.910
2008.	43.401	4.899	48.300
2009.	44.683	4.258	48.941
2010.	51.689	3.343	55.032
2011.	51.133	2.668	53.801
2012.	44.654	2.020	46.674
2013.	45.747	2.003	47.750
2014.	42.271	2.064	44.335
2015.	39.542	2.489	42.031
2016.	41.755	2.956	44.711

Izvor: Godišnje izvješće za 2009. - 2016 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Uzimajući u obzir činjenicu da se 60% tovnog materijala uvozi razvidno je kako ova grana proizvodnje ima budućnost ako se Hrvatska u narednom razdoblju usmjeri prema razvoju govedarske proizvodnje (povećanje broja krava) kako bi se osigurale dostatne količine toвне junadi, obzirom da je zabilježen smanjen broj teladi na istočnoeuropskom tržištu. U 2016. godinu u Hrvatsku uvezeno je goveđeg mesa u vrijednosti 70,5 milijuna eura, a u istom razdoblju izvezeno je goveđeg mesa u vrijednosti 25,3 milijuna eura.

Mljekarski sektor suočava se s ozbiljnim problemima, ulaskom Hrvatske u Europsku uniju došlo je do naglog porasta uvoza gotovih mliječnih proizvoda, a situacija je dodatno otežana uvođenjem ruskog embarga i ukidanjem mliječnih kvota u EU. Sektor mlijeka suočava se s tržišnim poremećajem zbog neravnoteže između ponude i potražnje na svjetskoj razini, gdje ulogu ima produženje ruske zabrane uvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda podrijetlom iz Unije do kraja 2017. Globalna potražnja za mlijekom i mliječnim proizvodima neznatno se povećala u 2015. i u 2016., ali po stopi znatno nižoj od proizvodnje. Prosječna otkupna cijena mlijeka u Uniji u svibnju 2016. bila je 22% niža od prosječne cijene u svibnju u razdoblju 2011. - 2015. Usporedno s time, porasle su nejednakosti u cijenama mlijeka među državama članicama. Posebno su pogođeni mali poljoprivrednici, čime se ugrožavaju društvene strukture u ruralnim područjima.

Vlada Republike Hrvatske je na 15. sjednici od 20. travnja 2016. godine donijela Uredbu o privremenoj izvanrednoj pomoći poljoprivrednicima u sektoru stočarstva, kojom se osigurava provedba Delegirane uredbe Komisije (EU) 2015/1853 od 15. listopada 2015. o privremenoj izvanrednoj pomoći poljoprivrednicima u sektoru stočarstva. Mjera pomoći poljoprivrednicima u sektoru stočarstva bila je privremena izvanredna mjera protiv tržišnih poremećaja kojom se dodjelila potpora poljoprivrednicima u sektoru stočarstva u skladu s Delegiranom uredbom Komisije (EU) 2015/1853, a uslijed lošeg stanja i tržišnih poremećaja u sektoru pri čemu je nastala situacija u kojoj se mjere dostupne u skladu s Uredbom (EU) br. 1308/2013 nedostatne za rješavanje tržišnog poremećaja. S obzirom na izuzetno kritičnu situaciju u sektoru mlijeka korisnici mjere pomoći poljoprivrednicima u sektoru stočarstva bile su pravne i fizičke osobe koje su ostvarile pravo na proizvodno vezanu potporu za krave u proizvodnji mlijeka u 2015. godini. Republici Hrvatskoj bila je stavljena na raspolaganje potpora Unije u iznosu od 1.812.383,00 eura, odnosno 13.825.763,72 kuna. Osim toga, predviđena je dodjela dodatnog iznosa potpore do 100% odgovarajućeg iznosa potpore Unije zbog čega je u državnom proračunu predviđeno dodatnih 13.825.763,72 kuna, te su se osigurala

sredstva u ukupnom iznosu od 27.651.527,44 kuna. Jedinični iznos potpore po grlu utvrdio se temeljem omjera ukupne omotnice i utvrđenog broja prihvatljivih grla. Mjera pomoći poljoprivrednicima u sektoru stočarstva bila je privremena izvanredna mjera, a isplata sredstava korisnicima izvršena je do 30. lipnja 2016. godine i iznosila je maksimalno 300,00 kuna po grlu.

Budući da je sektor mlijeka bio izložen daljnjim tržišnim poremećajima zbog neravnoteže između ponude i potražnje na svjetskoj razini, Europska komisija donijela je Uredbu (2016/1612) kojom se provodio jedan od instrumenata Europske politike u sektoru mlijeka zbog iznimno teškog stanja u sektoru mlijeka. Potpora Unije bila je osigurana za prihvatljive podnositelje zahtjeva koji su smanjili svoje isporuke kravljeg mlijeka za razdoblje od tri mjeseca u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine. Potpora se dodjeljivala na temelju podnesenog zahtjeva, a minimalna količina smanjenja isporuke kravljeg mlijeka bila je 1500 kg. Prihvatljivi podnositelji zahtjeva bili su proizvođači mlijeka koji su kravljeg mlijeko isporučili prvim otkupljivačima u srpnju 2016. Potpora je iznosila 14 EUR/100 kg kravljeg mlijeka za količinu koja odgovara razlici između kravljeg mlijeka isporučenog tijekom referentnog razdoblja i kravljeg mlijeka isporučenog tijekom razdoblja smanjenja. Na nivou EU za ovu potporu bilo je osigurano 150.000.000 eura.

Proizvođači mlijeka sami su odlučivali o količini smanjenja koja se kretala između najmanje 1500 kg i najviše 50% isporuke iz referentnog razdoblja. Rokovi za podnošenje zahtjeva bili su do:

- 21. rujna 2016., za prvo razdoblje smanjenja (listopad, studeni i prosinac 2016.);
- 12. listopada 2016., za drugo razdoblje smanjenja (studeni/prosinac 2016. i siječanj 2017.);
- 9. studenoga 2016., za treće razdoblje smanjenja (prosina 2016. i siječanj/veljača 2017.);
- 7. prosinca 2016., za četvrto razdoblje smanjenja (siječanj, veljača i ožujak 2017.).

Ministarstvo poljoprivrede obavijestilo je proizvođače mlijeka 17. listopada 2016. godine da se kvota sredstava/količina za smanjenje isporuke mlijeka raspodijelila, te se mjera obustavila u dijelu podnošenja zahtjeva za 3. i 4. razdoblje.

Radi daljnjih poremećaja u sektoru mlijeka Europska Komisija donijela je 8. rujna 2016. godine Delegiranu uredbu 2016/1613 o pružanju iznimne potpore za prilagodbu proizvođačima mlijeka i poljoprivrednicima u drugim sektorima stočarstva. Državama članicama stavljeno je na raspolaganje potpora Unije u ukupnom iznosu od 350.000.000 EUR kako bi se proizvođačima mlijeka i/ili poljoprivrednicima u sektorima govedeg i telećeg mesa te svinjskog, ovčjeg i kozjeg mesa ("poljoprivrednici u drugim sektorima stočarstva") pružila iznimna potpora za prilagodbu. Od tog iznosa 1.517.133 EUR-a dobila je Hrvatska s tim da isti iznos za istu namjenu može osigurati u svom proračunu, a što je Hrvatska i osigurala. Ukupni iznos od 22.707.839,90 kuna isplaćen je posjednicima krava u maksimalnom iznosu od 300,00 kn/grlo u travnju 2017. godine.

Uz sustavne mjere poljoprivredne politike za ostvarivanje bržeg razvoja govedarstva, proizvodnju mlijeka treba poticati na više načina:

- poticati govedarsku proizvodnju koja ima osobinu razvoja,
- poticati proizvođače koji imaju znanje i koji žele surađivati sa stručnim institucijama,
- poticati mlađu dobnu skupinu koja ima raspoloživu radnu snagu i potrebne zemljišne površine,
- poticati proizvođače na proširenje stajskih kapaciteta, nabavu nove opreme, kvalitetnih grla visokog genetskog potencijala,
- poticati ishranu sukladno pravilima struke putem seminarskih edukacija.

OSTALE GRANE PROIZVODNJE U STOČARSTVU

2. SVINJOGOJSKA PROIZVODNJA

Važnost svinjogojstva u stočarskoj proizvodnji i ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske proizlazi iz njegove ekonomske i biološke važnosti. Svinjogojstva je najvažniji izvor mesa za opskrbu domaćeg tržišta, nadalje svinjogojstvo ima veliku ulogu u oplemenjivanju ratarskih proizvoda, a utječe i na razvoj drugih grana gospodarstva: prerada mesa, proizvodnja stočne hrane,

građevinarstvo itd. U svinjogojskoj proizvodnji je zbog brzog obrta životinja relativno brz povrat uloženih sredstava. Biološka važnost svinjogojstva proizlazi iz mogućnosti vrlo dobrog iskorištavanja žitarica, uljarica, ali i nekih nusproizvoda koji nastaju u prehrambenoj industriji.

Sadašnja svinjogojska proizvodnja procjenjuje se da zadovoljava 1/3 hrvatskih potreba. Svinjogojstvo u vrijednosti stočarske proizvodnje sudjeluje s 23,3%, dok je u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 12,7%, a čini najvažniju proizvodnju mesa u Hrvatskoj.

Tablica 11. Broj krmača u Republici Hrvatskoj

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Krmače	138.000	135.000	136.000	109.000	98.000	106.000	99.000	96.000	100.000

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Hrvatska, iako ima prirodne, agroekološke prednosti za razvitak stočarstva, a u tome i svinjogojstva, ne pokriva potrebe prehrane pučanstva (kao i turističke potrošnje) pa razliku podmiruje uvozom. Hrvatska, naime, uz potrošnju od oko 24 kg svinjskog mesa u čemu 15 kg svježeg mesa, nije samodostatna za svinjsko meso. U 2016. godini u Hrvatsku je uvezeno svinjskog mesa u vrijednosti 163,3 milijuna eura, a izvezeno u istom razdoblju svinjskog mesa u vrijednosti 24 milijuna eura.

Brojno stanje svinja u Republici Hrvatskoj nije zadovoljavajuće, odraz je nestabilnosti tržišne situacije, odnosno promjenjivosti ponude i potražnje bez ugovaranja proizvodnje. Veliku nestabilnost svinjskog tržišta u Republici Hrvatskoj izaziva i nekontroliran uvoz svinjskog mesa koji za posljedicu ima stagnaciju ili potpuni prestanak proizvodnje u manjim proizvodnim jedinicama.

Tablica 12. Ukupan broj klasiranih svinjskih trupova RH - Uvoz od 2009. do 2016. godine

Godina	Ukupno	Republika Hrvatska	Uvoz
2009.	1.060.168	958.574	101.594
2010.	1.242.850	1.075.425	167.425
2011.	1.253.660	1.050.676	202.984
2012.	1.208.214	1.024.602	183.612
2013.	1.102.868	981.468	121.400
2014.	976.705	806.645	170.060
2015.	1.088.640	837.652	250.988
2016.	1.127.063	892.044	235.017

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2016. godinu Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Za uspješno funkcioniranje velikih svinjogojskih farmi u poljoprivrednim tvrtkama treba osigurati znatan dio kapitala kako bi se proizvele dovoljne količine rasplodnog i tovnog materijala. Te bi farme morale biti nukleus proizvodnje kvalitetnog rasplodnog materijala za obnovu stada poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava.

Kontrola proizvodnosti kvalitetnog rasplodnog materijala posebice u obiteljskim gospodarstvima jedan je od preduvjeta stvaranja i uzgoja selekcioniranih svinja, koje će biti visoko vrijedna genetska osnova za kvalitetne tovljenike s visokim postotkom mesne jedinice. Samo s takovim proizvodnim potencijalom uzgajivači naše Županije mogu konkurirati na visokom zahtjevnom tržištu svinjskog mesa u Republici Hrvatskoj, a i u Europi.

2.1. Problematika u svinjogojstvu

Osnovna karakteristika u svinjogojskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije kao i na cijelom području Hrvatske je permanentno variranje i uglavnom opadanje opsega proizvodnje uz istovremeno ozbiljno pogoršanje naturalnih pokazatelja. Na većini velikih svinjogojilišta proizvodnja je zadržana uz manje ili veće smanjenje opsega, dok je veliki broj malih proizvođača na privatnom sektoru prestao s proizvodnjom bez realne šanse da je ponovo zasnuje.

Poseban problem predstavlja smanjenje broja krmača i suprasnih nazimica, a pri tome treba napomenuti da je riječ i o jedinkama visoke plodnosti, brzog porasta, jednostrano selekcioniranih na visok prinos mesa s malim utroškom hrane i istovremeno jedinkama slabih adaptivnih vrijednosti, to jest nesposobnih da opstanu u lošim uvjetima držanja, neodgovarajućeg mikroklimata i neadekvatne ishrane.

Jedan od razloga sadašnjeg stanja u svinjogojstvu je djelomična provedba Operativnog programa razvitka svinjogojske proizvodnje kojeg je donijela Vlada RH u 2005. godini. Provedba Programa temeljila se na osiguranim financijskim sredstvima koja će se koristiti za kreditiranje izgradnje novih proizvodnih jedinica te za nabavu opreme i potrebnog broja rasplodnih grla. Programom je predviđeno da se do 2010. godine izgradi 175 farmi za proizvodnju prasadi s tovom prosječnog kapaciteta od 150 krmača, 75 farmi za proizvodnju prasadi prosječnog kapaciteta od 150 krmača, 73 farme za tov svinja s godišnjim ukupnim tovom od 3.250 komada tovljenika i 19 farmi za proizvodnju nazimica (nukleusa) prosječnog kapaciteta od 150 krmača.

Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna. Kreditna sredstva odobrala su se korisniku na razdoblje do 10 godina (izmjenama 15 godina) uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%. Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osiguravala je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor. Na temelju odredbi Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu investitor ima pravo koristiti mogućnost povrata kapitalnih ulaganja do 25 % investicije, ali ne više od 1.000.000,00 kuna (izmjenama 3.500.000,00 kuna). Od ukupno planiranih 342 farme koliko se planiralo izgraditi provedbom Operativnog programa potpisan je samo 31 ugovor odnosno 9% realiziran je strateški dokument kojeg je donijela Vlada RH u 2005. godini.

Uzroke nepovoljnog stanja svinjogojstva, treba tražiti u zaostaloj tehnologiji proizvodnje (niska plodnost krmača i visoki postotak uginuća uzrokovano neadekvatnim proizvodnim uvjetima te klanjem velikog broja odojaka), uz posljedicu nedovoljne i nekvalitetne proizvodnje tovljenika. Od ekonomskih razloga, jedan od značajnih je niska koncentracija proizvodnih jedinica. Nedovoljan je (i dio je nezadovoljavajuće kakvoće) broj krmača čistih pasmina, na kojima bi se trebao temeljiti genetski napredak u svinjogojstvu i brzo ostvarenje visoke i ekonomične proizvodnje za podmirenje domaćih potreba.

Unatoč mogućnostima u proizvodnji svinja koje ima Hrvatska, ona je jedan od najvećih uvoznika svinjetine u Europi. Jedan od razloga ovakvog stanja u svinjogojstvu je i svakako prezaduženost poljoprivrednih proizvođača, neriješeno pitanje poljoprivrednog zemljišta, visoka cijena kapitala i imputa (osobito stočna hrana), kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Naime u zemljama članicama EU veliki broj klaonica u suvlasništvu je i proizvođača svinja, a što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene. Osim toga proizvođači svinja u EU povlače značajna sredstva kroz programe ruralnog razvoja, te na taj način oni mogu po niskim cijenama plasirati svoju proizvodnju. Radi nepovoljnog stanja u svinjogojstvu, neophodno je donošenje mjera kojima će se svinjogojstvo kvantitativno i kvalitativno unaprijediti, a one trebaju sadržavati:

1. Proizvodno potrošnu bilancu u svinjogojstvu Hrvatske
2. Mjere za povećanje tržišne konkurentnosti
3. Mjere za suzbijanje sivog tržišta
4. Tržni red u svinjogojstvu
5. Mjere za stabiliziranje tržišta u svinjogojstvu

3. OVČARSKA PROIZVODNJA

Brojno stanje ovaca u Republici Hrvatskoj je u stalnom porastu. Ovčarska se proizvodnja većinom odvija na ekstenzivnom poljoprivrednom području uz uspostavu intenzivnih proizvodnih jedinica.

Tablica 13. Ukupan broj posjednika i ovaca upisanih u Jedinstveni registar ovaca

Broj posjednika		Broj ovaca	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
23.207*	1.197*	644.463	40.047

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2016. godinu Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije.

Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana

* broj posjednika ovaca i koza vode se objedinjeno

Ukupan broj posjednika ovaca i koza vode se objedinjeno, slijedom toga u Hrvatskoj je 23.207 posjednika ovaca i koza od toga 1.197 je s područja Osječko-baranjske županije, a ukupan broj ovaca je 644.463 ovaca od toga s područja Osječko-baranjske županije je 40.047 komada. U Republici Hrvatskoj godišnje 415 proizvođača isporučuje 3.097.157 kilograma ovčjeg mlijeka, od toga s područja Osječko-baranjske županije 3 proizvođača isporučuju ukupno 23.463 kilograma ovčjeg mlijeka. Prema ocjeni stručnjaka, naša Županija kao i cijela Republika Hrvatska, ima velike mogućnosti za držanje, ishranu i uzgoj ovaca, koje nisu dovoljno iskorištene.

Ovčje (janjeće) meso ima svoje mjesto, kako na domaćem tako i na zahtjevnom europskom tržištu. Uz transparentnije provođenje Programa oplemenjivanja ovaca, odnosno stvaranje mesno-mliječnih pasmina, te organiziranim otkupom vune, moguće je još brže unaprijediti ukupnu ovčarsku proizvodnju u našoj Županiji. Mlijeko se na tržište plasira u obliku različitih tvrdih punomasnih sireva, i manje u obliku punomasnog sira u salamuri. Vuna danas gotovo da nema nikakvu tržišnu vrijednost i čak postaje ekološki problem jer se teško uništava.

Osim toga bitno je navesti: nedovoljna educiranost uzgajivača, premda se u novije doba javlja sve veći broj mlađih ovčara, koji prihvaćaju suvremena dostignuća u stočarstvu, zatim je tu nerazvijeno tržište proizvoda, izostanak nadzora u proizvodnji, ali i prodaji, ne postojanje standarda, problem s otkupom (vune, zatim manjih količina mlijeka, ali i uzgojno-valjanog podmlatka) i slično. Proizvodnja u ovčarstvu je u sustavu novčane potpore. Nadalje, nužno je uspostaviti ekonomsko isplative veličine stada, na kojima će obiteljska poljoprivredna gospodarstva ostvarivati svoje prihode, te genetski unaprijediti postojeću genetiku s plemenitim pasminama.

4. KOZARSKA PROIZVODNJA

Do nedavno ekstenzivan sustav proizvodnje se mijenja u novije doba uvođenjem intenzivne proizvodnje mesa i mlijeka. Ova proizvodnja (zajedno s ovčarstvom) predstavlja alternativne sustave, koji će biti važni u prilagodbi proizvodnje uvjetima EU, zbog njegove manje konkurencije. Za kozarsku proizvodnju u Republici Hrvatskoj može se reći da ima iste osobine kao i ovčarska proizvodnja.

Tablica 14. Ukupan broj posjednika i koza upisanih u Jedinstveni registar koza

Broj posjednika		Broj koza	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
23.207*	1.197*	77.772	1.854

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće za 2016. godinu Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije. Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana

* broj posjednika ovaca i koza vode se objedinjeno

U pogledu postojećih ograničenja u kozarstvu, ona su slična stanju ovčarstva, kao što je ne postojanje rajonizacije uzgojnih područja, u prosjeku nedovoljna educiranost uzgajivača-kozara, nerazvijeno tržište proizvoda i nepostojanje standarda. U novije doba javlja se veći broj proizvođača s proizvodnjom sira u kojem dominira ekološka proizvodnja. U 2016. godini povećan je uvoz živih ovaca i koza u odnosu na 2015. godinu s 694 na 1.254 tone. U istom razdoblju za 13% je povećan uvoz ovčjeg i kozjeg mesa s 1.412 tona na 1.624 tona. Ukupan broj koza u Hrvatskoj je 76.241 komada od toga s područja Osječko-baranjske županije je 2.082 komada.

5. KONJOGOJSKA PROIZVODNJA

Konjogojska proizvodnja u Republici Hrvatskoj nema veliki proizvodni značaj, dok konjogojstvo kao dio stočarske proizvodnje za područje Osječko-baranjske županije ima gospodarsku, a nadasve kulturnu vrijednost. Ova proizvodnja ima statusno mjesto u Županiji, a najznačajniji subjekt je Državna ergela Đakovo i Lipik. Ova Ergela osim provedbe uzgojno-seleksijskog rada na lipicanu u konjogojskim udrugama osigurava i potrebit muški rasplodni materijal i na taj način direktno unapređuje razvoj konjogojstva.

Tablica 15. Brojno stanje konja na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini

Osječko-baranjska županija	
Ukupan broj aktivnih konja	Ukupan broja aktivnih vlasnika konja
1 825	782

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Na području Osječko-baranjske županije u 2016. godine bilo je ukupno 1.825 konja, najzastupljenija je lipicanska pasmina s 562 grla koje posjeduje 171 vlasnik. Trenutačno stanje konjogojstva u Osječko-baranjskoj županiji je usko vezano s problematikom sela: starosna struktura stanovništva i nagomilani problemi u agraru. Sadašnji rasplodni materijal osigurava kvalitetan napredak i značajan pomak ka boljem, no nedovoljan je broj mladih ljudi na selu zainteresiran za uzgoj, a posebice razvoj konjičkog sporta. Naime, plasman uzgojenih i obučenih konja je dobar izvozni proizvod za tržište, kako naše, tako i europsko.

Jedan od najznačajnijih uzgajivača konja na području Osječko-baranjske županije je Državna ergela Đakovo i Lipik, koja ima oko 176 konja. U 2006. godini pokrenut je postupak izgradnje jednog od najvećih projekata u povijesti Ergele izgradnja jahaone vrijednosti oko 20.000.000,00 kuna, do sada je realizirano oko 80% radova, a sam dovršetak ovisit će o visini osiguranih sredstava u državnom proračunu za tu namjenu. Projekt ima veliko značenje ne samo za Grad Đakovo nego i za cijelo slavonsko-baranjsku regiju. Prostor i sastavni objekti Jahaonice namijenjeni su organiziranju i održavanju škole jahanja, dresure konja, terapijskog jahanja, te sportskih natjecanja - preskakanja prepona, zaprežnog sporta - tijekom cijele godine. Prostor uz Jahaonicu osmišljen je kao multisadržajni kompleks površine oko 4200 četvornih metara s nizom sadržaja turističkog karaktera - suvenirnice, restorana te prodavaonice s konjičkom opremom. U okviru Jahaonice izgrađena je tribina s 1000 mjesta s popratnim sadržajem. Zatvoreni prostor Jahaonice nudi mogućnost održavanja aukcijskih prodaja konja, izložba i sajмова konja tijekom cijele godine. Osim uzgoja lipicanaca, značajan je i uzgoj hrvatskog toplokrvnjaka, te u sklopu osječkog konjičkog kluba i uzgoj hrvatskog kasača. Treba uzeti u obzir činjenicu da Hrvatska ima 13% svjetske populacije lipicanaca, dakle ima veliki genetski potencijal, kojeg bi trebala znati iskoristiti.

6. PERADARSKA PROIZVODNJA

Peradarska proizvodnja je u Republici Hrvatskoj industrijski organizirana i nju čini posebnom mogućnost brzog obrta u poslovanju, koja u konačnici daje najjeftiniju vrstu mesa.

Perad za proizvodnju mesa čini oko 6,8% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i oko 13,3% vrijednosti stočarstva. Pilići su daleko najznačajnija vrsta peradi (u tovu), no postoji još i komercijalna proizvodnja purana, dok je uzgoj gusaka i pataka znatno manje zastupljen, ekstenzivan i namijenjen lokalnoj potrošnji i prodaji. Ukupna vrijednost proizvodnje peradi i jaja čini 13% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje, odnosno 21,2% vrijednosti stočarske proizvodnje.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže znatan dio peradi, no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog znatno niže intenzivnosti. Otkup jaja u 2016. godini od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava iznosio je 161.000,00 kuna, a od ostalih poslovnih subjekata 282.667.000,00 kuna. Intenzivna proizvodnja (tov) je u integriranom sustavu poljoprivredno-prehrambenih poduzeća i ugovorne proizvodnje pojedinačnih proizvođača (kooperacija) - što je najčešći slučaj; samo u poljoprivrednim poduzećima ili samo kod specijaliziranih proizvođača obiteljske poljoprivrede (bez ugovora). Tehnološka učinkovitost te proizvodnje, mjerena efikasnošću konverzije hrane i stopom smrtnosti, povećana kakvoća, asortiment i naglasak na promidžbu, ne odstupa znatnije od one u drugim zemljama.

Na području Osječko-baranjske županije iskazan je interes za intenzivnu proizvodnju tovnih pilića i nesilica, odnosno jaja, osobito na području Đakovštine i Valpovštine gdje postoje pozitivni primjeri obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji imaju ugovorenu proizvodnju tovnih pilića s "Kokom"d.d., Varaždin, s kapacitetima od 2.500 do 12.000 komada u jednom proizvodnom ciklusu u industrijskim sustavima proizvodnje koja uz veća ulaganja donosi odgovarajući dohodak. U ovakvom tipu proizvodnje uspješno je angažirana cijela obitelj, koja uz korištenje suvremene tehnologije polaže pažnju na stručnu edukaciju. Značajne investicije u proizvodnju jaja i tovnih pilića bile su na području Općine Vuka investitor Žito d.o.o., gdje su izgrađeni kapaciteti za 215.000 nesilica iz vlastitog uzgoja i 67.000 tovnih pilića zajedno s pakirnicom. Godišnja proizvodnja kreće se oko 65.000.000 jaja.

6.1. Problematika peradarstva

Sektor peradarske proizvodnje jedan je od sektora koji na nacionalnoj razini postiže visoku stopu samodostatnosti u proizvodnji jaja i mesa peradi. Značajan je i izvoz peradarskih proizvoda, no prisutna je i visoka stopa njihovog uvoza. U peradarskim farmama i seoskim kokošinjcima godišnje se u Hrvatskoj proizvede oko 570 milijuna komada jaja, a po potrošnji jaja po stanovniku Hrvatska je u donjoj skupini zemalja EU-a.

U Europskoj uniji od 1. siječnja 2012., prema direktivi 1999/74/EC, zahtijeva se da sve kokoši nesilice budu držane u obogaćenim kavezima s dodatnim prostorom za gniježđenje, ključanje, čeprkanje i spavanje ili u alternativnim sustavima. Prema direktivi kavezi se mogu rabiti samo ako svakoj jedinki pružaju barem 750 cm² kaveznog prostora, prostor za gniježđenje, prostor za otpad, prečke i opremu za trošenje kandži, čime bi kokoši zadovoljavale svoje biološke potrebe. Odluka za ukidanje neobogaćenih kaveza donesena je 1999. Zemlje članice imale su dvanaest godina za prelazak na novi sustav i provedbu direktive.

U Hrvatskoj sustav držanja u neobogaćenim kavezima dopušten je do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, a najdulje 12 mjeseci nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji u svrhu završetka proizvodnog ciklusa. Hrvatski farmeri su stare kaveze na svojim farmama (nesukladne direktivi 1999/74) s novim jatima nesilica posljednji put napunili 30. lipnja 2013. godine, a tako proizvedena jaja tržištu mogla su se ponuditi isključivo do 30. lipnja 2014. godine. Ulaganja su skupa i po kljunu iznose do 20 eura, a to je razlog što znatan broj farmi nije uskladio svoje objekte, te odustaje od kaveznog uzgoja.

Navedene činjenice prema podacima Hrvatske gospodarske komore za posljednju imaju:

- u 2013. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 2.441 tona, a istih proizvoda izvezeno je 742 tone
- u 2014. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 6.623 tona, a istih proizvoda izvezeno je 656 tona

- u 2015. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 9.027, a istih proizvoda izvezeno je 1.406 tona.
- u 2016. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 8.954, a istih proizvoda izvezeno je 1.852 tona.

7. PROIZVODNJA RIBE

Slatkovodno ribarstvo već duži niz godina se nalazi u teškoj ekonomskoj situaciji prolazeći kroz duboke i sveobuhvatne promjene. Glavni problemi u uzgoju ribe su visoka novčana izdvajanja za razne vrste koncesija i naknada, te dugogodišnji ciklus proizvodnje. Također velike štete nastaju od ribojednih ptica. Visoki troškovi poslovanja dovode do previsoke cijene u konačnici što otežava konkurentnost i plasman ribe kako na domaćem tako i na inozemnom tržištu. Razvoj ribarstva je značajan i zbog očuvanja i zaštite okoliša jer su ribnjaci posljednje oaze raznih vrsta ptica.

Tablica 16. Površine ribnjaka istočne Hrvatske:

Tvrtka	Površine (ha)	Proizvodnja t/ha
Ribnjak Podunavlje, PP Orahovica d.o.o	525	0
Ribnjak Našice Miagro d.o.o.	1.410	600
Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac	1002	300
Popovac Makler	20	10
Osilovac d.o.o. Feričanci	22	10
UKUPNO	2.979	920

Izvor podataka: Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije

Detaljnija problematika ribarstva obrađena je u Informaciji o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije.

8. PČELARSKA PROIZVODNJA

Pčelarstvo u Republici Hrvatskoj je tradicionalna poljoprivredna grana. Prvi zapisi na našim prostorima su iz doba Rimskog carstva u kojima se navode podaci o visokoj kvaliteti meda iz naših krajeva. Kasnije, od XII. stoljeća pčele se često spominju u statutima gradova ili u različitim sudskim zapisima. U vrijeme vladavine kraljice Marije Terezije (1775.) godine objavljen je naputak "Patent o pčelarstvu" u kojem su dane postavke za širenje i njegovanje pčelarstva. Organiziranost pčelara na ovim prostorima datira još od davne 1879. godine kada je u Osijeku osnovano prvo pčelarsko društvo. Od tada pa do danas pčelarstvo je prošlo niz faza organiziranosti. Ovo bogato iskustvo ishodište je za sadašnje, ali i za buduće pčelarenje u Republici Hrvatskoj. Interes za pčelarsku proizvodnju na području Osječko-baranjske županije ima tendenciju rasta.

Tablica 17. Proizvodnja meda i pregled broja pčelara i broja pčelinjih zajednica u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2006. - 2016. godina

Godina	Broj pčelara	Broj pčelinjih zajednica	Proizvodnja meda (tona) OBŽ
2006.	514	27.650	1.382
2007.	516	28.500	712
2008.	509	22.513	660
2009.	520	25.400	820
2010.	528	25.720	1.020
2011.	550	28.000,	1.150
2012.	585	27.700	920
2013.	670	28.500	1.380

2014.	714	28.600	630
2015.	750	28.800	1.330
2016.	820	30.600	1.120

Izvor: Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

U 2016. godini u Županiji proizvedeno je oko 1.120 tona meda, bilježi se porast pčelara i on iznosi 820 kao i porast broja pčelinjih zajednica. Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije je u suradnji s Poljoprivrednim fakultetom u Osijeku i Pučkim otvorenim učilištem u Osijeku organizirao školu pčelara koju je u razdoblju od 2005. do kraja 2016. godine uspješno završilo oko 735 polaznika. U 2016. godini školu pčelara završilo je oko 35 pčelara. Škola prema planu traje 160 sati, a sastoji se od 80 sati teoretskog i 80 sati praktičnog dijela.

U teoretskom dijelu obrađuju se sljedeće cjeline: Bolesti pčela, Tehnologija pčelarenja, Ekološko pčelarstvo, Anatomija, biologija i fiziologija pčele, Uzgoj matica, Osnove ekološke poljoprivredne proizvodnje, Medonosno i peludno bilje, Tehnologija obrade pčelinjih proizvoda, Pobiranje pčelinjih proizvoda, Ekonomske osnove pčelarstva, Menadžerstvo u pčelarstvu i Pčelarsko poljoprivredno gospodarstvo. Predavanja se održavalo u prostorijama Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, a praktični dio nastave na pčelinjacima istaknutih pčelara. Po završetku pčelarske škole, polaznici koji su uspješno apsolvirali dobili su diplomu Pučkog otvorenog učilišta u Osijeku, te je zvanje "Pčelar" upisano u radnu knjižicu.

Gospodarska manifestacija Dani meda u Hrvatskoj održana je od 7. do 9. listopada u Osijeku, u sklopu koje je organizirano XXI. ocjenjivanje kvalitete sortnoga meda, XV. ocjenjivanje pakovina meda, pakovina proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda, pakovina pića i suvenira te XII. ocjenjivanje kvalitete pića od meda i na bazi meda. Na XXI. ocjenjivanje meda pristigla su 98 uzorka različitih sorti meda. Na XV. ocjenjivanje pakovina pristiglo je 15 pakovina meda, 5 pakovine proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda i 8 suvenira. Pčelarima koji su prijavili svoj med na ocjenjivanje dodijeljeno je 42 diplome Zlatna žlica, 40 diploma Srebrna žlica, 13 diploma Brončana žlica i 3 diplome za sudjelovanje.

U 2016. godini provodio se Nacionalni pčelarski program za razdoblje od 2014. do 2016. godine. Cilj je Nacionalnog pčelarskog programa (u daljnjem tekstu: Program) omogućiti razvoj pčelarstva poboljšanjem tehničko-tehnoloških okvira proizvodnje, dorade i ponude meda za tržište, očuvanjem i povećanjem broja pčelinjih zajednica, osiguravanjem pomoći u kontroli i suzbijanju varooze, te potvrđivanjem kvalitete i prepoznatljivosti meda za potrošače uvođenjem sustavnih laboratorijskih analiza.

Tablica 18. Prikaz županijskih poticaja usmjerenih razvoju pčelarstva

	Sufinanciranje rada	Sufinanciranje pčelarske škole	Sufinanciranje proizvodnje meda	Ukupna
2004. - 2011	194.000,00	140.000,00	761.851,00	1.095.851,00
2013.	25.500,00	18.000,00	*744.641,29	788.141,29
2014.	22.500,00	10.000,00	*736.440,11	768.940,11
2015.	6.000,00	20.000,00		26.000,00
	248.000,00	188.000,00	2.242.922,40	2.678.922,40

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj

*Panonian Bee - Umrežavanje pčelara. i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlju pčela sa EU standardima s ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja” projekt prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija

U Republici Hrvatskoj pčelari se uglavnom stacionarno, a dio pčelara seli zajednice na paše. Seleće pčelarenje nije dovoljno zastupljeno, a obzirom na sve veću urbanizaciju, kao i širenje turističkih sadržaja, poglavito u priobalju, te zbog nepouzdatih i kratkotrajnih paša uslijed zamjetnih

promjena u klimi, pčelari su prisiljeni sve više seliti. Međutim, velik dio pčelara ne posjeduje odgovarajuću opremu i nema pčelinjake prilagođene za seljenje, te su stoga ulaganja u ovaj segment pčelarenja neophodna. Budući da se svake godine bilježe značajni gubici pčelinjih zajednica, uzrokovani pčelinjim bolestima, ponajprije varoozom, neophodno je sustavno provoditi praćenje varooze i ostalih bolesti te uvesti sustavnu kontrolu i suzbijanje na cijelom prostoru Republike Hrvatske. Jedino sustavnim praćenjem gubitaka pčelinjih zajednica i praćenjem razvoja varooze kroz pašnu sezonu te integralnim pristupom zaštite možemo značajnije utjecati na njihovo smanjenje. Jedan od čimbenika uspješnog prezimljavanja i povećanja prinosa pčelinjih proizvoda je i kvalitetna mlada matica. U Republici Hrvatskoj izvorno živi siva pčela (*Apis mellifera carnica*), te je jedna od temeljnih obaveza očuvanje biološke raznolikosti ove pasmine poticanjem uzgoja i nabave matica, poštujući genotipove pčela, nastale i prilagođene različitim klimatskim regijama Hrvatske. Hrvatski pčelari proizvode više od dvadeset vrsta meda dostatnog za domaće tržište, a dio se proizvodnje i izvozi. Upravo tako proizveden med, koji je prošao kroz sustav kontrole, za krajnjeg korisnika potrošača predstavlja sigurnu i kvalitetnu hranu.

8.1. Klaster proizvođača meda u Osječko-baranjskoj županiji

U 2006. godini Osječko-baranjska županija financirala je osnivanje klastera proizvođača meda sa 50.000,00 kuna. U klaster proizvođača meda Osječko-baranjske županije uključeno je 7 pčelarskih udruga s područja Osječko-baranjske županije koje pokrivaju proizvođače matica, proizvođače meda i proizvoda od meda, proizvođače opreme za pčelarstvo i proizvođače pčelinjih proizvoda.

Regionalni klaster pčelarstva "R O J" Osijek jest slobodan oblik udruživanja gospodarskih subjekata i ostalih subjekata koji djeluju u svezi s poticanjem i unapređenjem pčelarstva. Gospodarski subjekti se udružuju u Klaster sukladno Zakonu o udrugama radi zaštite svojih gospodarskih interesa i ciljeva sa svrhom unapređenja razvoja pčelarstva i zaštite okoliša putem pčela kao dominantnog oprašivača.

Ciljevi Klastera su:

- razvoj i unapređenje pčelarstva udruživanjem gospodarskih subjekata i povezivanjem sa: društvenim, znanstvenim i obrazovnim organizacijama i institucijama
- korištenje novih informacijskih tehnologija
- poticaj rasta članica Klastera-gospodarskih subjekata
- poboljšanje zaštite okoliša i zaštite ugroženih vrsta biljnog i životinjskog svijeta
- poticanje permanentnog obrazovanja i edukacija
- poticanje inovacija i istraživanja
- poboljšanje kvalitete života posebno ruralnih područja
- korištenje poslovnog okruženja i znanstvenog okruženja
- podizanje konkurentskih vrijednosti članica
- korištenje autohtonih proizvoda i regionalnih brendova
- otvaranje radnih mjesta
- razvijanje klasterske organizaciju.

Kao izraz potrebe članica clustera, osnovana je pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje", koja bi bila nositelj trgovačkih poslova clustera pčelarstva. Pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje" ima 62 osnivača i članica je Unije pčelarskih zadruga Hrvatske koja je osnovana u Zagrebu u travnju ove 2007. godine. Ciljevi zadruge su osigurati zajednički nastup slavonskih pčelara na tržištu te postići bolju iskorištenost postojećih kapaciteta u proizvodnji meda. Jedan od ciljeva Zadruge je i ostvarivanje poslovnih kontakata i suradnje sa srodnim organizacijama kako u Hrvatskoj tako i u zemljama Europske unije, posebice u kontekstu skorog pristupa naše zemlje Europskoj uniji i potrebe da se domaći proizvođači što kvalitetnije pripreme za nove tržišne uvjete.

Pčelarska zadruga je 20. studenog 2009. godine u okviru manifestacije "Osijek je kolijevka hrvatskog pčelarstva" u pogon pustila punionicu meda koja se nalazila u Poduzetničkom inkubatoru BIOS, a sada u Našicama. Punionica je opremljena opremom za dekristalizaciju i homogenizaciju meda u vrijednosti od 300.000,00 kuna. Otvaranjem ove punionice stvoreni uvjeti za izlazak na tržište i ulazak u s medom i proizvodima od meda u prodavaonice i trgovačke lance. U 2016. godini na sajmovima je predstavljan Klaster i njegovi proizvodi i zaštitna markica na proizvodima članova, koju članovi imaju pravo staviti na svoje proizvode, a koja garantira kupcu kvalitetu kupljenog proizvoda i provjerenog proizvođača, što je propisano Pravilnikom klastera.

8.2. "Zaštita izvornosti Slavenskog meda"

Oznaka izvornosti koristi se za označavanje poljoprivrednih ili prehrambenih proizvoda, koji potječu iz regije, odnosno iz tog mjesta ili iz te zemlje, čija kakvoća ili karakteristike u bitnom ili isključivo, nastaju pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine i čija se proizvodnja, prerada i priprema u cijelosti odvija u tom zemljopisnom području.

Oznake izvornosti štite se kao intelektualno vlasništvo kako bi se spriječila njihova zloupotreba ili neovlaštena upotreba, budući da one doprinose većoj tržišnoj vrijednosti proizvoda i usluga koja odgovara njihovim posebnim svojstvima i time stečenom ugledu.

Proizvodi se štite zbog više cjenovne kategorije, stvaranja identiteta i prepoznatljivosti, izravne veze proizvoda s određenim zemljopisnim područjem daje dodatnu vrijednost i prepoznatljivost tom području, te pridonosi ruralnom razvoju i osnivanju interesnih udruženja, ako ona još ne postoje u svrhu zajedničkog nastupa na tržištu, odnosno zajedničke promidžbe prehrambenog proizvoda.

Osječko-baranjska županija zajedno s Požeško-slavonskom, Brodsko-posavskom i Vukovarsko-srijemskom podržala je inicijativu Virovitičko-podravskoga županije koja je u suradnji sa znanstvenim institucijama pokrenula Projekt zaštite izvornosti "Slavenskog meda" koji se zemljopisno proizvodi na pet navedenih slavonskih županija. Ukupni troškovi za provedbu ovoga Projekta procjenjuje se na 140.000,00 kuna, a odnose se na intelektualne usluge, usluge znanstvene ekspertize, putne troškove, izrada loga i tehničko-materijalne usluge. U sklopu provedbe ovoga projekta Osječko-baranjska županija s Virovitičko-podravskom županijom zaključila je u prosincu 2014. godine Sporazum o provedbi Projekta "Zaštita izvornosti Slavenskog meda", te je za ovu namjenu osigurala 20.000,00 kuna.

Nositelj Projekta je Virovitičko-podravskoga županija, a preostale županije osim u osiguravanju financijskih sredstava sudjeluju u organizacijskom dijelu animacije dionika ovoga Projekta na svom području (znanstvene institucije, pčelarske udruge, zadruga, savez).

Opći cilj Projekta je kroz međusobno povezivanje i udruživanje grupacija pčelarstva na području Slavonije, jačanje konkurentnosti proizvodnje i proizvoda "Slavenskog meda" te podizanje razine njihove kvalitete uz unaprjeđenje znanja i tehnologije u sektoru pčelarstva koji će omogućiti proizvodnju autohtonog - izvornog proizvoda, ponuditi građanima i tržištu proizvod kojemu je kroz kontroliran sustav osigurana jedinstvena kvaliteta zaštićena oznakom izvornosti.

Specifični ciljevi projekta su:

- provođenje zaštite izvornosti "Slavenskog meda" kroz proceduru zahtjeva i formaliteta nacionalne i europske razine
- povezivanje i udruživanje sektorske grupacije pčelarstva s područja Slavonije u jedinstvenu interesnu skupinu
- provođenje analize i utvrđivanje postojeće razine kvalitete meda proizvedenoga na području Slavonije kao i razinu kvalitete koja će se kao takva zaštititi kroz postupak zaštite izvornosti "Slavenskog meda"

- identificiranje problema i nedostataka vezanih uz proizvodne procese koje provode proizvođači te pružiti institucionalnu podršku za unaprjeđenje
- promoviranje originalnog domaćeg proizvoda i poticanje njegove proizvodnje kroz sustav koji omogućuje kontrolu i prepoznatljivost kvalitete takvog proizvoda kako bi isti stekao visoki ugled i reputaciju na tržištu

Krajnji korisnici Projekta su građani (potrošači), pčelarske grupacije i proizvođači meda. Na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku 25. veljače 2015. godine, održana je osnivačka Skupština Udruge proizvođača "Slavonskog meda" na kojoj su izabrana tijela udruge, te je predstavljen vizualni identitet - logo "Slavonskog meda". Udruge proizvođača "Slavonskog meda" 12. kolovoza 2015. uputila je pisani Zahtjev za zaštitu izvornosti s kompletiranom dokumentacijom (obrasci, specifikacija proizvoda, jedinstveni dokument, dokazi i dr.) prema Ministarstvu poljoprivrede, a 30.11.2015. godine od strane Ministarstva poljoprivrede zaprimila je Zaključak Stručno-operativne radne skupine za provedbu nacionalnog postupka zaštite naziva oznaka izvornosti, oznaka zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnog specijaliteta poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, kojim je u povodu Zahtjeva za zaštitu izvornosti "Slavonskog meda" zatražena njegova nadopuna. Udruga proizvođača "Slavonskog meda" dopunila je zahtjev prema uputama Ministarstva poljoprivrede, te se zahtjev nalazi u postupku zaštite na nacionalnoj razini.

Ministarstvo poljoprivrede je 25. srpnja 2016. godine donijelo Rješenje o prijelaznoj nacionalnoj zaštiti naziva "SLAVONSKI MED" - zaštićena oznaka izvornosti. Prijelazna nacionalna zaštita označava vremenski period koji traje od datuma podnošenja zahtjeva za registraciju oznake Europskoj komisiji, koja provodi postupak na razini Europske unije, do donošenja konačne odluke o registraciji oznake na razini cijele Europske unije. Donošenjem odluke Europske komisije prestaje važiti tzv. prijelazna nacionalna zaštita, a naziv proizvoda postaje zaštićen od neovlaštenog korištenja i zlouporabe na cijelom tržištu Europske unije.

Nazivi proizvoda zaštićeni prijelaznom nacionalnom zaštitom imaju jednaku pravnu zaštitu kao i proizvodi zaštićeni na razini Europske unije, ali je važeća samo na teritoriju Republike Hrvatske. Za vrijeme trajanja prijelazne nacionalne zaštite na tržištu se mogu pod zaštićenim nazivom nalaziti samo proizvodi za koje je izdana Potvrda o sukladnosti proizvoda sa Specifikacijom proizvoda od ovlaštenog kontrolnog tijela. Slijedeći korak je pokretanje postupka potvrđivanja sukladnosti proizvoda sa Specifikacijom proizvoda, kojeg provodi kontrolno tijelo ovlašteno od strane Ministarstva poljoprivrede. Nakon toga će podnijeti Europskoj komisiji zahtjev za registraciju zaštićene oznake izvornosti naziva "Slavonski med" na razini Europske unije. Ovlašteno kontrolno tijelo za potvrđivanje sukladnosti sa specifikacijom proizvoda je Biotechnicon poduzetnički centar d.o.o. iz Zagreba.

9. PROGRAMI UNAPRJEĐENJA POLJOPRIVREDE

Osječko-baranjska županija pokrenula je niz projekata s ciljem razvoja i unapređenja poljoprivrede na području naše Županije. Potrebna financijska sredstva za provedbu razvojnih projekata u poljoprivredi Županija je osigurala iz prihoda od raspolaganja poljoprivrednima zemljištem u vlasništvu države, sukladno propisima koji reguliraju navedeno.

Osječko-baranjska županija je do 31. prosinca 2015. godine odobravalala potpore, kao postojeće državne potpore sukladno Odluci o poticanju poljoprivrede i ruralnog razvoja na području Osječko-baranjske županije u razdoblju od 2013. do 2015. godine ("Županijski glasnik" broj 4/11., 4/12. i 7/13.), a koje su sukladno tada važećim propisima bile prijavljene Ministarstvu poljoprivrede kao postojeće mjere lokalne potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju koje želi zadržati i nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji. Budući da su se postojeće državne potpore mogle odobravati samo do 31. prosinca 2015. godine, bilo je potrebno utvrditi nove državne potpore koje se primjenjuje od 1. siječnja 2016. godine, a koje moraju biti usklađene s prethodno navedenim pravilima o državnim potporama i smiju se odobravati tek nakon dobivenog pozitivnog mišljenja nadležnog tijela.

Zakon o poljoprivredi ("Narodne novine" broj 30/15.) uredio je i pravila o državnim potporama, te u svom članku 66. utvrdio da mjere državne potpore moraju biti usklađene s propisima donesenim temeljem ovoga Zakona i pravilima Europske unije o državnim potporama. Davatelji državnih potpora u smislu Zakona su središnja tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, te svaka pravna osoba koja dodjeljuje državne potpore. Sredstva državne potpore davatelji državne potpore osiguravaju u svojim proračunima. Ministarstvo poljoprivrede kao nadležno tijelo za državne potpore, a sukladno članku 67. Zakona o poljoprivredi ispituje, ocjenjuje i daje mišljenje na prijedloge državnih potpora u odnosu na njihovu usklađenost s pravilima Europske unije o državnim potporama iz područja poljoprivrede. Sadržaj, oblik i način dostave prijedloga državnih potpora do donošenja pravilnika iz članka 67. stavka 2. Zakona o poljoprivredi, uređen je Pravilnikom o državnim potporama poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Narodne novine" broj 101/13.).

Člankom 6. navedenog Pravilnika uređen je postupak prijave prijedloga izuzetnih državnih potpora, a člankom 7. uređen je način prijave potpora male vrijednosti. Postupajući u skladu s navedenim, Osječko-baranjska županija je dostavila Ministarstvu poljoprivrede Nacrt Programa potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine i dobila Mišljenje o usklađenosti prijedloga potpora male vrijednosti, Klasa: 320-01/16-01/196, Urbroj: 525-07/0212-16-8 od 3. studenog 2016. godine - Program potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine.

U točki II. navedenog Mišljenja utvrđeno je da Program ispunjava sve uvjete iz Uredbe Komisije (EU) broj 1408/2013. od 18. prosinca 2013. godine o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru ("Službeni list" Europske unije L 352/1 od 24. prosinca 2013. godine). Također je utvrđena obveza Županije kao davatelja državne potpore da vodi zasebnu evidenciju o potporama male vrijednosti, kao i koje podatke ta evidencija mora sadržavati. Osim toga, Županija mora dostaviti Ministarstvu poljoprivrede izvješće o dodijeljenim potporama male vrijednosti najkasnije u roku od 15 dana od dana dodjele potpore male vrijednosti.

Potrebna financijska sredstva za provedbu ovoga Programa osiguravaju se iz namjenskih prihoda od raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu Republike Hrvatske, a sukladno članku 44. stavak 2. Zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Narodne novine" broj 39/13. i 48/15.).

Temeljem prethodno navedenog Programa potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine i dostavljenog Mišljenja Ministarstva poljoprivrede, pripremljen je Nacrt Odluke o potporama poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine kao provedbeni akt koji uređuje uvjete, način te postupak odobravanja potpora poljoprivrede i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije nad kojim se sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama i Kodeksu provođenje postupka savjetovanja sa zainteresiranom javnošću prethodno provodilo savjetovanje sa zainteresiranom javnošću.

Odredbi Nacrta Odluke o mjerama potpora poljoprivredi usklađene su sa Uredbom Komisije (EU) broj 1408/2013. od 18. prosinca 2013. godine o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru (u daljnjem tekstu: Uredba 1408/2013.) i Uredbom Komisije (EU) 1407/2013. od 18. prosinca 2013. godine o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije ("Službeni list" Europske unije L 352/1).

S Uredbom 1408/2013. usklađene su odredbe koje uređuju sljedeće mjere: Potpora mladim poljoprivrednicima, Potpora oštećenima u slučaju elementarnih nepogoda i Potpora za kontrolu plodnosti tla na poljoprivrednim gospodarstvima. Navedena Uredba uređuje kategorije potpora koje se izuzete od obveze prijave Europskoj komisiji, buduće da sukladno članku 108. stavak 4. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Vijeće može odrediti određene kategorije državnih potpora koje su izuzete od obveze prijave. Potpore de minimis mogu se smatrati takvom kategorijom. U smislu navedene Uredbe poljoprivrednim proizvodima se smatraju proizvodi iz Priloga 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije uz iznimku proizvoda ribarstva i akvakulture obuhvaćenih Uredbom Vijeća (EZ) 104/2000.

S odredbama Uredbe Komisije (EU) broj 1407/2013. od 18. prosinca 2013. godine o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na potpore de minimis u poljoprivrednom sektoru (u daljnjem tekstu: Uredba 1407/2013.), usklađene su odredbe koje uređuju sljedeće mjere: Potpora za istraživačke projekte u poljoprivredi, Potpora poljoprivrednicima za ulaganja u preradu poljoprivrednih proizvoda, Potpora za promotivne mjere u korist poljoprivredne proizvodnje, Potpora za sudjelovanje u programima kvalitete i stvaranja robne marke poljoprivrednih proizvoda i Potpora za manifestacije. Uredba 1407/2013., uređuje kategorije potpora koje se izuzete od obveze prijave Europskoj komisiji, buduće da sukladno članku 108. stavak 4. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Komisija može donijeti uredbe koje se odnose na te kategorije državnih potpora. Na temelju Uredbe (EZ) 994/98, Vijeće je u skladu s člankom 109. Ugovora o funkcioniranju Europske unije odlučilo da de minimis potpore mogu predstavljati takvu kategoriju. Slijedom navedenog, smatra se da je de minimis potpora dodijeljena jednom poduzetniku u određenom razdoblju koja ne premašuje određeni utvrđeni iznos, ne ispunjava sve kriterije iz članka 107. stavak 1. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, te stoga ne podliježe postupku prijave. Najveći iznos potpore dodijeljen jednom poduzetniku u razdoblju od tri fiskalne godine iznosi 200.000 EUR-a. Prethodno navedeno razdoblje od tri godine u smislu Uredbe 1407/2013. smatra se predmetna fiskalna godine i prethodne dvije fiskalne godine.

Zakon o državnim potporama ("Narodne novine" broj 47/14.) pored ostalog uređuje i državne potpore i potpore male vrijednosti. Člankom 2. stavkom 6. navedenog Zakona utvrđeno je da su davatelji potpora male vrijednosti središnja tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave te svaka pravna osoba koja dodjeljuje potporu male vrijednosti.

U svom članku 10. Zakon propisuje da se potpore male vrijednosti dodjeljuju u skladu s važećom uredbom Europske komisije kojom se uređuju potpore male vrijednosti. Programi /pojedinačne potpore male vrijednosti nije potrebno dostavljati Ministarstvu financija kao nadležnom tijelu na mišljenje, već svaki davatelj mora Ministarstvu financija sukladno članku 14. Zakona o državnim potporama, dostavljati podatke o dodijeljenim potporama male vrijednosti i to jednom godišnje, do 30. travnja tekuće godine za prethodnu godinu. Osim toga, stavkom 1. navedenog članka propisana je obveza davatelja potpore da mora voditi evidenciju o dodijeljenim potporama male vrijednosti.

U Odluci o mjerama potpora poljoprivredi je i mjera: Potpora za uređenje ruralnog prostora koja se ne smatra državnom potporom u smislu propisa koji uređuju državne potpore, a korisnici ove mjere su jedinice lokalne samouprave. Potpora je usmjerena uređenju ruralnog prostora, te se odobrava za izgradnju i održavanje ruralne infrastrukture, poboljšanje komunikacijskih veza unutar ruralnog prostora popravkom i izgradnju putne mreže.

Budući da je Odluka o mjerama potpora poljoprivredi dokument kojom se uređuju pitanja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana ili druga pitanja od interesa za opću dobrobit građana i pravnih osoba na području Županije, sukladno članku 11. Zakona o pravu na pristup informacijama ("Narodne novine" broj 25/13. i 85/15.) proveden je postupak savjetovanja sa zainteresiranom javnošću. Postupak savjetovanja proveden je, sukladno Kodeksu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata ("Narodne novine" broj 140/09.), objavom Nacrta Odluke na internetskim stranicama Osječko-baranjske županije s mogućnošću sudionika da elektronskom poštom ili u pisanom obliku dostave svoje komentare, primjedbe i prijedloge. Nakon provedene javne rasprave Skupština Osječko-baranjske županije donijela je 21. veljače 2017. godine Odluku o mjerama potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Županijski glasnik" broj 2/17.).

Mjere potpora su:

1. Potpora mladim poljoprivrednicima,
2. Potpora oštećenima u slučaju elementarne nepogode,
3. Potpora za kontrolu plodnosti tla na poljoprivrednim gospodarstvima,
4. Potpora za istraživačke projekte u poljoprivredi,

5. Potpora poljoprivrednicima za ulaganja u preradu poljoprivrednih proizvoda,
 6. Potpora za promotivne mjere u korist poljoprivredne proizvodnje,
 7. Potpora za sudjelovanje u programima kvalitete i stvaranja robne marke poljoprivrednih proizvoda,
 8. Potpora za manifestacije,
 9. Potpora za uređenje ruralnog prostora.
1. Potpora mladim poljoprivrednicima,
 - Korisnik potpore je mladi poljoprivrednik koji obavlja poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu, registriran kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili obrt za obavljanje poljoprivredne djelatnosti, a stariji je od 18 godina i mlađi od 40 godina na dan podnošenja zahtjeva, koji posjeduje odgovarajuća stručna znanja i vještine i po prvi put je postavljen za nositelja poljoprivrednog gospodarstva, ne kraće od jedne, a duže od tri godine, prije podnošenja zahtjeva ekonomske veličine od 1.000 do 7.999 eura.
 - Prihvatljivi troškovi su: troškovi podizanja novih nasada i/ili restrukturiranje postojećih nasada, kupnja domaćih životinja, jednogodišnjeg ili višegodišnjeg bilja, sjemena ili sadnog materijala, opremanje zatvorenih/zaštićenih prostora i objekata te ostalih gospodarskih objekata u sklopu poljoprivrednog gospodarstva u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje .
 - Intenzitet potpore je do 50% prihvatljivih troškova, a najviše do 70.000,00 kuna.
 2. Potpora oštećenima u slučaju elementarne nepogode,
 - Korisnik potpore je poljoprivrednik koji obavlja poljoprivrednu djelatnost na poljoprivrednom gospodarstvu registriran kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo ili obrt za obavljanje poljoprivredne djelatnosti.
 - Potpora se odobrava u slučaju štete od elementarne nepogode kada za nastalu štetu nije proglašena elementarna nepogoda sukladno propisima koji uređuju navedeno područje i nije zaključena polica osiguranja, a šteta je nastala na objektima u kojima se odvija poljoprivredna proizvodnja, na poljoprivrednoj mehanizaciji i opremi.
 - Intenzitet potpore je 25% od ukupno utvrđene štete prema dokumentaciji nadležnih tijela, a najviše do 10.000,00 kuna.
 3. Potpora za kontrolu plodnosti tla na poljoprivrednim gospodarstvima,
 - Korisnik potpore je poljoprivrednik registriran kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, obrt, mikro, mali i srednji poduzetnik upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.
 - Ova potpora podrazumijeva: uzimanje uzoraka tla na terenu, laboratorijsku analizu uzoraka tla i interpretaciju rezultata uključujući preporuke za gnojidbu. Prihvatljivi trošak je trošak analize tla i preporuke za gnojidbu provedenih od ovlaštenih institucija.
 - Intenzitet potpore je 40% od cijene jedne analize tla i preporuke za gnojidbu, a najviše do 2.000 kuna.
 4. Potpora za istraživačke projekte u poljoprivredi,
 - Korisnici potpore su pravne osobe registrirane za znanstvene, odnosno istraživačke radove.
 - Potpora se odobrava za istraživačke projekte primjenjive na poljoprivrednim gospodarstvima, a koji se odnose na istraživanje i razvoj u sektoru poljoprivrede, posebno na istraživanja povezana uz tržište i marketing u poljoprivredi, istraživanja u području prerade, skladištenja i čuvanja poljoprivrednih proizvoda, te istraživanja vezana uz navodnjavanje, ratarsku proizvodnju, stočarsku proizvodnju i proizvodnju voća i povrća.
 - Prihvatljivi troškovi su svi troškovi koji su nastali u pripremi i provedbi istraživačkog projekta primjenjivog na poljoprivrednim gospodarstvima, a odnose se na rad istraživača, troškove instrumenata i opreme koja se upotrebljava za istraživački projekt, kao i drugi materijalni troškovi koji su nastali u izravnoj vezi s istraživačkim projektom.
 - Intenzitet potpore je do 100% prihvatljivih troškova, a najviše do 20.000,00 kuna.
 5. Potpora poljoprivrednicima za ulaganja u preradu poljoprivrednih proizvoda,
 - Korisnik potpore je poljoprivrednik koji obavlja poljoprivrednu djelatnost prerade poljoprivrednih proizvoda na poljoprivrednom gospodarstvu, registriran kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo obrt, mikro i mali poduzetnik i upisan je u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i posjeduje odgovarajuća stručna znanja i vještine.

- Prihvatljivi troškovi su troškovi nabave strojeva i opreme za pakiranje, sušenje i preradu poljoprivrednih proizvoda u sklopu poljoprivrednog gospodarstva, a u svrhu prerade poljoprivredne proizvodnje iz Dodatka I. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije.
- Intenzitet potpore je do 50% prihvatljivih troškova, a najviše do 30.000,00 kuna, odnosno do 70%, a najviše do 40.000,00 kuna ukoliko je korisnik mladi poljoprivrednik.
- 6. Potpora za promotivne mjere u korist poljoprivredne proizvodnje,
 - Korisnik potpore je poljoprivrednik registriran kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, obrt, mikro, mali i srednji poduzetnik upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava.
 - Ova potpora dodjeljuje se za organizaciju i sudjelovanje na manifestacijama koje su od značaja za razvoj poljoprivredne proizvodnje, autohtonih proizvoda, očuvanje tradicije i kulturne baštine, odnosi se na sudjelovanje na sajmovima i izložbama, natjecanjima, festivalima, smotrama i drugim srodnim manifestacijama.
 - Prihvatljivi troškovi su: troškovi najma i zakupa prostora, kotizacije, uvrštenja u sajamski katalog, izrade promidžbenih materijala, putni troškovi i drugi opravdani troškovi koji su u neposrednoj vezi s organizacijom i sudjelovanjem na manifestacijama.
 - Intenzitet potpore je do 100% prihvatljivih troškova, a najviše do 10.000,00 kuna.
- 7. Potpora za sudjelovanje u programima kvalitete i stvaranja robne marke poljoprivrednih proizvoda,
 - Korisnici potpore su proizvođači poljoprivrednih proizvoda i sektorska udruženja poljoprivrednika registrirana kao udruge, zadruge, klasteri i slično.
 - Potpora se dodjeljuje za pripremu i provedbu postupka kvalitete i stvaranja robne marke pojedinog poljoprivrednog ili prehrambenog proizvoda proizvedenog na području Osječko-baranjske županije.
 - Prihvatljivi troškovi su: troškovi istraživanja tržišta, troškovi provođenja analize i utvrđivanja postojeće razine kvalitete poljoprivrednih proizvoda, troškovi definiranja i izrade marketinških oznaka robne marke, troškovi izrade specifikacije proizvoda i njezinih sastavnih točaka, troškovi akreditacije proizvoda za dodjelu oznake robne marke (troškovi kontrole proizvodnog procesa) i troškovi izrade web stranica i promidžbenog materijala i ostalih marketinških aktivnosti.
 - Intenzitet potpore je do 100% prihvatljivih troškova, a najviše do 30.000,00 kuna.
- 8. Potpora za manifestacije,
 - Korisnici potpore su jedinice lokalne samouprave, ustanove, znanstvene i obrazovne institucije, udruge registrirane za očuvanje tradicije i kulturne baštine, te druge fizičke i pravne osobe.
 - Ova potpora dodjeljuje se za organizaciju i sudjelovanje na manifestacijama koje su povezane s poljoprivrednom proizvodnjom, autohtonim proizvodima, očuvanjem tradicije i kulturne baštine, a odnosi se na sudjelovanje na sajmovima i izložbama, natjecanjima, festivalima, smotrama, znanstvenim skupovima i drugim srodnim manifestacijama.
 - Prihvatljivi troškovi su: troškovi zakupa prostora, kotizacije, uvrštenja u sajamski katalog, izrade promidžbenih materijala, putni troškovi i drugi opravdani troškovi koji su u neposrednoj vezi s organizacijom i sudjelovanjem na manifestacijama.
 - Intenzitet potpore je do 50% prihvatljivih troškova.
- 9. Potpora za uređenje ruralnog prostora.
 - Korisnici potpore su jedinice lokalne samouprave s područja Županije koje izvrše prihvatljiva ulaganja u naseljima s manje od 5.000 stanovnika. Intenzitet potpore je do 50% prihvatljivih troškova.

Korisnici potpore moraju imati sjedište na području Županije, odnosno aktivnosti istraživačkog projekta moraju se provoditi na području Županije. Javni pozivi za ostvarivanje ovih potpora objavljeni su 20. ožujka 2017. godine na stranici www.obz.hr i otvoreni su do iskorištenja sredstava planiranih u Proračunu Županije za tu namjenu, najkasnije do 1. prosinca 2017. godine, a potpore za manifestaciju do 15. prosinca 2017. godine.

10. VRIJEDNOST PRODAJE POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA U 2016. GODINI U REPUBLICI HRVATSKOJ

Vrijednost otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda u 2016. godini iznosila je 7,05 milijardi kuna, što je 4,8 posto više nego u 2015. godini. Pritom je vrijednost prodaje iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata iznosila 4,4 milijarde kuna (62,4) i porasla je 7,9 posto, dok je vrijednost otkupa od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava smanjena za 0,1 posto, na 2,6 milijardi kuna (37,6%).

Kod biljnih proizvoda najveći udio u strukturi vrijednosti otkupa i prodaje u 2016. imale žitarice, uljarice, vino i šećerna repa. Kod stoke i stočnih proizvoda najveći udio u vrijednosti stočarstva činili su kravlje mlijeko, svinje i goveda. Kravlje mlijeko bilježi pad vrijednosti, "što je prouzročeno i smanjenim otkupnim i prodanim količinama te nižim cijenama, dok svinje i goveda bilježe rast vrijednosti u odnosu na 2015. godinu. U strukturi vrijednosti otkupa i prodaje poljoprivrednih proizvoda u 2016. žitarice sudjeluju sa 17,9 posto, a vrijednost otkupa i prodaje žitarica je iznosila 1,26 milijarde kuna. Slijedi sirovo kravlje mlijeko s vrijednosti otkupa i prodaje od 1,04 milijarde kuna ili udjelom od 14,7 posto u ukupnoj prodaji i otkupu poljoprivrednih proizvoda. Žive svinje u strukturi otkupa i prodaje sudjeluju s udjelom od 12,7 posto, živa goveda s 11,8 posto, uljano sjemenje s 10,7 posto, perad živa sa 6,8 posto, vino sa 6,2 posto, kokošja jaja s 4 posto, šećerna repa i sjemenje šećerne repe s 3,9 posto, ostalo povrće, svježe, dinje i lubenice s 3,8 posto, ostalo voće, orasi i slično koštuničavo voće s 1,7 posto, neprerađeni duhan s 1,2 posto, krumpir s 1,1 posto, a ostali proizvodi s 3,5 posto.

Tablica 19. Vrijednost otkupljenih o prodanih poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj u 2014. - 2016. godini

	2014.	2015.	2016.
Ukupno	7 138 477 087	6 732 239 215	7 057 418 000
Otkup od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	2 914 672 429	2 604 400 207	2.601.428.000
Prodaja iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata	4 223 804 658	4 127 839 008	4.455.988.000

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Tablica 20. Vrijednost otkupljenih, a prodanih poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj u 2015. i 2016. godini prema skupinama proizvoda u kn

	Ukupno	Otkup od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	Prodaja iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata	Ukupno	Otkup od obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava	Prodaja iz vlastite proizvodnje poslovnih subjekata
	2015. godina			2016. godina		
<i>Ukupno</i>	6 732 239 215	2 604 400 207	4 127 839 008	7.057.418.000	2.601.428.000	4.455.988.000
Žitarice	1 297 375 747	832 255 211	465 120 536	1.266.123.000	744.055.000	522.068.000
Suho mahunasto povrće	552 140	31 470	520 670	239.000	31.000	208.000
Krumpir	67 220 499	52 785 479	14 435 020	77.308.000	60.292.000	17.018.000
Uljano sjemenje	608 168 460	372 429 742	235 738 718	758.387.000	486.046.000	272.340.000
Šećerna repa i sjemenje šećerne repe	121 870 764	30 806 894	91 063 870	278.688.000	89.940.000	188.749.000
Neprerađeni duhan	71 584 132	70 970 772	613 360	81.518.000	80.881.000	635.000
Krmni usjevi	46 326 629	1 114 099	45 212 530	53.354.000	6.000.000	47.355.000
Rezano cvijeće i cvjetni pupovi	377 721	337 671	40 050	379.000	346.000	33.000
Bilj za uporabu u parfimeriji i farmaciji	30 274 095	7 689 543	22 584 552	36.375.000	7.911.000	28.463.000
Ostalo povrće, svježe, dinje i lubenice	264 695 801	92 246 027	172 449 774	265.092.000	80.286.000	184.805.000
Sadni materijal	23 893 142	204 017	23 689 125	27.340.000	157.000	27.183.000
Grožđe	43 266 893	40 822 819	2 444 074	48.638.000	43.673.000	4.965.000
Ostalo voće, orasi i sl koštuničavo voće	135 581 868	65 029 366	70 552 502	121.393.000	73.430.000	47.963.000
Vino	371 526 570	55 880	371 470 690	434.441.000	684.000	433.756.000
Maslinovo ulje	19 415 288	640 200	18 775 088	17.161.000	2.541.000	14.620.000
Goveda, živa	755 561 772	177 616 972	577 944 800	834.139.000	185.741.000	648.398.000
Sirovo kravlje mlijeko	1 210 936 054	738 349 055	472 586 999	1.037.770.000	620.266.000	417.503.000
Konji, magarci, mule i mazge, žive	6 198 091	6 024 305	173 786	8.792.000	8.180.000	611.000
Ovce i koze, žive	9 295 428	6 244 506	3 050 922	7.070.000	4.936.000	2.135.000
Sirovo ovčje i kozje mlijeko	36 829 838	34 361 853	2 467 985	40.387.000	37.347.000	3.040.000
Svinje, žive	841 100 022	58 199 884	782 900 138	893.846.000	57.406.000	836.439.000
Perad, živa	477 585 049	3 534 534	474 050 515	477.529.000	4.641.000	472.887.000
Kokošja jaja	277 238 282	30 456	277 207 826	282.828.000	161.000	282.667.000
Proizvodi od uzgojenih životinja	13 859 737	12 431 704	1 428 033	6.739.000	5.952.000	788.000
Sirove kože , osim janjeće kože	1 505 193	187 748	1 317 445	1.819.000	527.000	1.293

Izvor podataka: Državni zavoda za statistiku,

11. BOLESTI ŽIVOTINJA

11.1. Bolesti svinja

Bolest Aujeszzkoga, (u daljnjem tekstu: BA) poznata još i pod imenom lažna bjesnoća, akutna je virusna zarazna bolest mnogih domaćih i divljih životinja. Prethodnih godina BA se sporadički pojavljivala u pojedinim gospodarstvima svinja. U periodu od 1995. do 2010. godine, temeljem rezultata pasivnog nadzora i promatranja na razini pojedinih gospodarstava svinja, zabilježeno je nekoliko potvrđenih slučajeva BA.

Tablica 21. Rezultati provedbe Programa nadziranja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszzkoga (prosinac 2013. - 2015.

	Testirane farme	Pozitivne farme	%	Pozitivne svinje	BA službeno slobodne farme
Bjelovarsko-bilogorska	3.364	71	2,1	143	2.672
Brodsko-posavska	2.711	36	1,3	68	2.286
Dubrovačko- neretvanska	2	0	0,0	0	0
Grad Zagreb	275	0	0,0	0	246
Istarska	43	0	0,0	0	33
Karlovačka	645	0	0,0	0	411
Koprivničko- križevačka	3.474	62	1,8	114	2.649
Krapinsko-zagorska	2.505	2	0,1	2	2.035
Ličko-senjska	6	0	0,0	0	0
Međimurska	401	12	3,0	15	270
Osječko-baranjska	5.179	92	1,8	131	4.412
Požeško-slavonska	1.583	4	0,3	4	1.276
Primorsko-goranska	3	0	0,0	0	0
Sisačko-moslavačka	2.396	85	3,5	140	1.674
Splitsko-dalmatinska	6	1	16,7	10	1
Šibensko-kninska	6	0	0,0	0	5
Varaždinska	1.729	77	4,5	196	1.250
Virovitičko-podravska	1.627	18	1,1	21	1.418
Vukovarsko-srijemska	3.521	86	2,4	187	2.007
Zadarska	0	0	0,0	0	0
Zagrebačka	3.030	18	0,6	36	2.514
Ukupno	32.506	564	1,7	1.067	25.159

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za Veterinarstvo i sigurnost hrane

S obzirom na kontinuirano podizanje standarda vezano za zdravstveni status i stavljanje u promet živih svinja između država članica sukladno Odluci 2008/185/EC određeni su dodatni kriteriji za pojedine regije ili zemlje u odnosu na BA. Provedba predmetnog programa osmišljena je na takav način da većina gospodarstava svinja temeljem provedenih pretraga bude u mogućnosti ostvariti status službeno slobodnih od BA u što kraćem vremenskom periodu.

Ciljevi Programa:

- 1) Dodjeljivanje statusa stada;
- 2) Uklanjanje zaraženih svinja;
- 3) Iskorjenjivanje BA iz populacije svinja;
- 4) Nesmetano stavljanje u promet živih svinja;
- 5) Zabrana cijepjenja;
- 6) Proglašavanje regija (županija) slobodnim od BA.
- 7) Proglašavanje čitave zemlje slobodnom od BA.

Program kontrole i iskorjenjivanja BA obavezan je za sva registrirana gospodarstva koja drže krmače i nazimice na cijelom teritoriju RH u skladu s postavkama Programa.

U 2016. godini serološko pretraživanje svinja obuhvatilo je sljedeće komponente:

- I. Mala gospodarstva (1 - 10 krmača) moraju se testirati dva puta, s razmakom između testiranja ne kraćim od 4 i ne duljim od 12 mjeseci.
- II. Srednja i velika gospodarstva moraju se testirati dva puta, s razmakom između testiranja ne kraćim od 4 i ne duljim od 12 mjeseci.
- III. Tovne farme s implementiranim sustavom "all in all out"¹ uključuju se u program isključivo na zahtjev i o trošku posjednika. Tovne svinje testiraju se dva puta, s razmakom između testiranja ne kraćim od 4 i ne duljim od 12 mjeseci.
- IV. Farme koje drže svinje na otvorenom prostoru odnosno ograđenom pašnjaku mogu biti uključene u program na zahtjev posjednika i to na način da sve krmače, nerastovi i nazimice budu testirani na BA. Sve svinje moraju biti cijepljene marker cjepivom (uklonjen gE) u skladu s preporukama proizvođača. Posjednici svinja moraju osigurati da svinje ne mogu doći u kontakt s divljim svinjama. Biosigurnosne mjere moraju se primjenjivati, a promet živim svinjama moguć je jedino između gospodarstava istog statusa.
- V. Ostala toвна gospodarstva - gospodarstva koja drže toвне svinje za osobnu potrošnju i za domaće tržište, nemaju implementirani sustav "all in all out", prasad se nabavlja iz 1, 2 i 3 kategorije gospodarstava, bit će uključena u program tek u drugoj fazi, nakon provedbe programa na svim gospodarstava koja drže krmače i nazimice. Ova gospodarstva mogu biti uključena u program na zahtjev i o trošku posjednika i tijekom prve faze provedbe programa.
- VI. Određeni broj nasumično odabranih gospodarstva koja su uvrštena u provjeru održavanja statusa stada službeno slobodnih od BA (Komponenta III.).

U svrhu razumijevanja nadziranja i iskorjenjivanja BA bitno je razlučiti da li na zaraženom gospodarstvu ima ili nema epidemioloških ili drugih pokazatelja koji bi upućivali na cirkulaciju virusa BA. U slučaju da se utvrdi da na gospodarstvu cirkulira virus BA mjere se provode u skladu s mjerama određenim Pravilnikom o mjerama kontrole, suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszzkoga ("Narodne novine" broj 95/12). Ukoliko se na gospodarstvu laboratorijskim pretraživanjem utvrde protutijela za virus BA, plan suzbijanja i iskorjenjivanja BA određuje se individualno za svako zaraženo gospodarstvo, na način da veterinarski inspektor određuje mjere ovisno o broju serološki pozitivnih svinja, kategoriji gospodarstva, upravljanju gospodarstvom, biosigurnosnim mjerama, proizvodnom ciklusu, financiranju i odlukama posjednika. Strategija kontrole i iskorjenjivanja može biti kombinacija između cijepljenja, izlučivanja i klanja pozitivnih svinja. Zaraženo gospodarstvo mora biti stavljeno pod službeni nadzor, a promet svinjama na gospodarstvo i s gospodarstva omogućava se u skladu s određenim mjerama za to gospodarstvo. Gospodarstvo ostaje pod restrikcijom sve dok se ne provedu sve određene mjere i ne obavi drugo testiranje u skladu s planom testiranja. Ovisno o rezultatima drugog testiranja mjere restrikcije gospodarstvu se ukidaju ili zadržavaju.

Troškovi vezani za uzimanje uzoraka, dostavu uzoraka u laboratorij te laboratorijsko pretraživanje, podmiruju se u skladu s kategorizacijom gospodarstva/farmi u skladu sa sljedećim:

- mala gospodarstva - uzorkovanje i laboratorijska pretraga financira se iz državnog proračuna.
- srednja gospodarstva i velika gospodarstva - laboratorijska pretraga financira se iz državnog proračuna, a uzorkovanje plaća posjednik.
- tovne farme s implementiranim sustavom - sve plaća posjednik.
- farme koje drže svinje na otvorenom prostoru - sve plaća posjednik.

11.2. Bolesti goveda

11.2.1. Enzootska leukoza goveda

Enzootska leukoza goveda (ELG) je zarazna proliferativna bolest proširena u svjetskim razmjerima. Leukoza je kronična bolest s vrlo dugom inkubacijom koja može trajati i do 7 godina pa je nije moguće uvijek klinički prepoznati. Bolest se javlja vrlo rijetko u klinički uočljivom obliku i to u svega

1-5% inficiranih životinja, oko 30% zaraženih grla preko 3 godine starosti razvije perzistentnu limfocitozu. Bolest izaziva ekonomske štete na stadu, a do sada nije dokazano da je štetna za ljude.

Izvor zaraze predstavljaju zaražene životinje gotovo uvijek bez vidljivih znakova bolesti (latentno inficirane životinje), a goveda se najčešće zaraze inficiranim limfocitima. Bolest se prenosi vertikalno i horizontalno. Proširenost ELG znatno je veća u mliječn goveda (90-95%) nego u tovni. Prevalencija u zaraženim, naročito mliječnim stadima može biti od 60 do 90%. Brojnim istraživanjima nisu dokazana protutijela za virus ELG u ljudi koji su bili u kontaktu sa seropozitivnim životinjama, niti u onih koji su konzumirali mlijeko tih životinja, unatoč tome što je virus ELG dokazan u mlijeku seropozitivne krave.

Iskorjenjivanje ELG u Republici Hrvatskoj određeno je Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje enzooske leukoze goveda ("Narodne novine" broj 30/12.). Osim navedenog Pravilnika Zakona o veterinarstvu ministar poljoprivrede razvoja svake godine donosi naredbu o mjerama zaštite životinja od zaraznih i nametničkih bolesti i njihovom financiranju u tekućoj godini.

Kako bi se potvrdio status "slobodan od leukoze" životinje moraju biti pregledane 2 puta godišnje u razmaku od 4 mjeseca. Tek se tada životinje s negativnim serološkim rezultatom mogu proglasiti slobodnim od ELG. Stado službeno slobodna od enzooske leukoze goveda je stado koje udovoljavaju uvjetima propisanim u Pravilniku o veterinarsko-zdravstvenim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja.

Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje enzooske leukoze goveda propisano je da sva goveda moraju biti pod nadzorom i da se vlasnicima nakon klanja svih zaraženih goveda mora osigurati naknada za zaklane životinje u skladu s njihovom tržišnom vrijednosti. Također, zabranjeno je liječenje goveda oboljelih od enzooske leukoze. Zabranjeni su i korištenje i isporuka mlijeka krava iz zaraženog stada u mljekare, osim radi odgovarajuće termičke obrade i promet bolesnih goveda.

Uprava za veterinarstvo donosi Program iskorjenjivanja enzooske leukoze goveda. Postupak sa životinjama za koje se utvrdi da su zaražene zakonski je propisan, a svi posjednici goveda (kao i ovlaštene veterinari i veterinarski inspektori) dužni su ga provoditi u skladu s propisima.

Tablica 22. Broj pozitivnih životinja i žarišta (pozitivnih stada) u Hrvatskoj 2012. - 2016. godine

Županija		2012.		2013.		2014.		2015.		2016.	
		Žarišta	Goveda	Žarišta	Goveda	Goveda	Goveda	Žarišta	Goveda	Žarišta	Goveda
1.	Zagrebačka	7	4	9	28	3	8	1	3	0	0
2.	Krapinsko - zagorska	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
3.	Sisačko - moslavačka	62	24	34	252	30	108	5	12	1	1
4.	Karlovačka	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0
5.	Varaždinska	2	0	0	6	1	1	0	0	0	0
6.	Koprivničko - križevačka	4	4	4	13	5	7	3	43	1	2
7.	Bjelovarsko - bilogorska	7	8	40	24	10	32	7	36	2	16
8.	Primorsko - goranska	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.	Ličko - senjska	2	0	0	3	0	0	0	0	0	0
10.	Virovitičko - podravska	13	7	36	53	6	14	4	12	3	11
11.	Požeško - slavonska	7	0	0	18	1	4	0	0	0	0

12.	Brodsko - posavska	34	9	31	147	31	155	4	6	2	4
13.	Zadarska	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
14.	Osječko - baranjska	99	33	146	527	47	246	24	154	17	65
15.	Šibensko - kninska	2	0	0	2	2	2	0	0	0	0
16.	Vukovarsko - srijemska	12	8	34	33	5	10	1	9	0	0
17.	Splitsko - dalmatinska	2	4	4	3	0	0	3	16	3	24
18.	Istarska	1	0	0	1	3	14	0	0	0	0
19.	Dubrovačko - neretvanska	0	4	9	0	0	0	1	2	2	9
20.	Međimurska	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
21.	Grad Zagreb	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ukupno Republika Hrvatska		146	603	105	347	257	1113	53	293	31	132

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za Veterinarstvo i sigurnost hrane

Provedbom mjera programa iskorjenjivanja i nadziranja ELG u Republici Hrvatskoj u 2016. godini, pretraženo je ukupno 103923 goveda u 9 090 stada.

11.2.2. Bolest kvrgave kože

Prvi slučaj bolesti na području zemalja članica Europske Unije potvrđen je u Grčkoj u kolovozu 2015. godine. Zbog širenja infekcije Grčka osim neškodljivog uklanjanja zaraženih goveda, zabrane prometovanja i nadzora u krugu od 25 km od pojave infekcije, uvodi i vakcinaciju goveda. U Bugarskoj je bolest potvrđena 14. travnja 2016. godine, a 22. travnja 2016. u Makedoniji. U južnoj Srbiji bolest je dokazana 8. lipnja 2016. godine.

Prema Strategiji kontrole Bolesti kvrgave kože u Hrvatskoj iz lipnja 2016. godine Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane, Ministarstva poljoprivrede, nadležna je za koordinaciju i nadzor aktivnosti po pitanju prevencije, kontrole, suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti kvrgave kože.

Cijepljenje protiv Bolesti kvrgave kože u Hrvatskoj je započelo, 8. kolovoza 2016. godine. Tu se pojavio problem zabrane prometa govedima. Prema Uputi o načinu postupanja kod nuspojave nastalih kao posljedica aplikacije cjepiva protiv bolesti kvrgave kože krava od 26. kolovoza 2016. godine, a sukladno članku 34. Zakona o veterinarstvu ("Narodne novine" broj 82/13. i 148/13.), za životinju koja je uginula zbog provedbe naređene mjere, posjednik životinje imao je pravo na naknadu štete u visini tržišne cijene na dan provođenja mjere. Svaki pobačaj koji je nastao u razdoblju do 7 dana nakon cijepljenja, ukoliko se laboratorijskim pretraživanjima nije utvrdio razlog istoga, uzimao se u obzir kao moguća nuspojava cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože. Svako uginuće goveda nastalo u razdoblju od 48 sati nakon cijepljenja, ukoliko se ne utvrdi razlog istoga, uzeo se u obzir kao moguća nuspojava cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože. Do 15. studenog 2017.g cijepljeno više od 95% goveda. Cijepljenje je provedeno živom, atenuiranom vakcinom, koja je osigurana dijelom sredstvima Republike Hrvatske, a dio je zaprimljen iz donacije Europske banke za vakcinu protiv bolesti kvrgave kože. U 2016. godini je cijepljeno ukupno 432 570 goveda, a od toga u Osječko-baranjskoj županiji 88 188 goveda. S obzirom da se radilo o živom, atenuiranom cjepivu i prvom susretu populacije goveda s virusom bolesti kvrgave kože, pojavio se određeni broj reakcija na cjepivo. Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane je osigurala sredstva za nadoknadu izravne, ali i neizravne štete. U odnosu na neizravne štete, naknadu zbog pada mliječnosti dobili su posjednici životinja koji su u sustavu kontrole kvalitete mlijeka u Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji, a koji su isporučili mlijeko otkupljivačima u zadnjem referentnom mjesecu prije cijepljenja (srpanj 2016. godine). Mljekari

koji su u srpnju 2016. godine isporučili manje od 1744 kg mlijeka dobili su isplatu u iznosu od 750,00 kuna, dok su oni koji su isporučili više od 1.744 kg mlijeka dobili 0,43 kune po kilogramu isporučene mlijeka. Do svibnja 2017.g. isplaćeno je 3,3 milijuna kuna odšteta za 509 uginuća goveda, za koja se smatra da su uginula zbog cijepljenja protiv bolesti kvrgave kože.

Dana 14. rujna 2016. godine izglasana je odluka Europske komisije kojom je Hrvatska dobila status zemlje koja je preventivno cijepila goveda protiv bolesti kvrgave kože, ali je slobodna od bolesti (tzv. 'free zone with vaccination'). Prema izglasanoj Odluci (koja je objavljena 15. 11. 2016. godine) Uprava za veterinarstvo donijela je 19. rujna 2016. godine Odluku o posebnim uvjetima prometa životinjama i proizvodima životinjskog podrijetla, koja se odnosila do objave Provedbene Odluke EK od 15.11.2016. o mjerama nadzora zdravlja životinja u pogledu bolesti kvrgave kože u određenim državama članicama.

Odlukom je omogućen promet svježeg mlijeka i mliječnih proizvoda, kao i svježeg mesa i mesnih proizvoda cijepljenih životinja prema drugim EU članicama bez ikakvih ograničenja. Istom Odlukom omogućen je i promet cijepljenih živih goveda, određeno vrijeme nakon cijepljenja. Životinje se otpremaju najmanje 28 dana nakon cijepljene protiv bolesti kvrgave kože i dolaze s gospodarstva na kojem su boravile najmanje 28 dana i na kojem su sve životinje prijemljivih vrsta cijepljene protiv bolesti kvrgave kože najmanje 28 dana prije datuma otpreme.

Međutim problem se pojavljuje kod stavljanja u promet sjemena jajnih stanica i zametaka goveda podrijetlom od cijepljenih goveda koje je dozvoljeno stavljat u promet po sljedećim uvjetima:

- životinje davatelji cijepljene su i ponovno cijepljene protiv bolesti kvrgave kože prema uputama proizvođača upotrijebljenog cjepiva, a prvo je cijepljenje obavljeno najmanje 60 dana prije datuma sakupljanja sjemena, jajnih stanica ili zametaka; ili su životinje davatelji podvrgnute serološkom testu za otkrivanje posebnih protutijela na virus bolesti kvrgave kože na dan sakupljanja i najmanje 28 dana nakon razdoblja sakupljanja sjemena ili dana sakupljanja zametaka i jajnih stanica, s negativnim rezultatima
- tijekom 60 dana prije datuma sakupljanja sjemena, jajnih stanica ili zametaka životinje davatelji držane su u centru za umjetnu oplodnju ili u drugoj odgovarajućoj ustanovi oko koje u promjeru od najmanje 20 km nije potvrđena prisutnost bolesti kvrgave kože tijekom tri mjeseca prije datuma sakupljanja sjemena, jajnih stanica ili zametaka, a prije toga je nakon svake potvrde zaraze bolešću kvrgave kože uslijedilo usmrćivanje i uništavanje svih prijemljivih životinja na zahvaćenim gospodarstvima;
- životinje davatelji klinički su pregledane 28 dana prije datuma sakupljanja te su pregledavane tijekom cijelog razdoblja sakupljanja i nisu pokazivale nikakve kliničke simptome bolesti
- životinje davatelji podvrgnute su otkrivanju uzročnika bolesti kvrgave kože lančanom reakcijom polimeraze (PCR) provedenom na uzorcima krvi uzetima na početku i najmanje svakih 14 dana nakon toga tijekom razdoblja sakupljanja sjemena ili na dan sakupljanja zametaka i jajnih stanica, s negativnim rezultatima;
- sjeme je podvrgnuto otkrivanju uzročnika bolesti kvrgave kože PCR-om, s negativnim rezultatima.

ZAKLJUČAK

Osječko-baranjska županija je područje bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa - zemljišta dobre plodnosti, klimatskih pogodnosti i obilja vodenih resursa. Važnost poljoprivrede proizlazi ne samo iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, razvoja prehrambene industrije već iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti, materijalne i duhovne kulture hrvatskog sela.

Hrvatska poljoprivreda danas nema dovoljno razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika koju imaju poljoprivredni proizvođači ostalih zemalja Europske unije. Neophodno je ubrzano jačanje konkurentnosti naših poljoprivrednih gospodarstava, koje će biti ključni preduvjet njihovog uspješnog daljnjeg integriranja u zajedničko europsko tržište.

Uvozno-izvozna bilanca hrvatske poljoprivrede u 2015. i 2016. godine, u minusu je oko 1.837.817.506 eura, što je ne prihvatljivo za državu koja ima mogućnosti proizvodnje hrane ne samo za vlastite potrebe nego i za izvoz. U 2016. godini smanjena je negativna bilanca za oko 100.000.000 eura, (povećan je izvoz žitarica za 35% i negativan trend uvoza šećera i njegovih proizvoda koji je u 2015. godini iznosio -9.415.226 eura u 2016. godini je pozitivan i iznosi 45.903.244 eura) međutim ako promatramo uvoz i izvoz stočarskih proizvoda povećana je negativna bilanca za 13,3 milijuna eura.

Neophodna je orijentacija na poljoprivredno-prehrambene proizvode i na njihovu diverzifikaciju s kojima možemo u skladu s poredbenim prednostima biti konkurentni u europskim razmjerima. Osječko-baranjska županija zbog posebnosti zemljopisnog položaja, prirodnih i klimatskih uvjeta kao i bogate kulture te tradicije, posjeduje autohtone prehrambene proizvode koji zbog tehnoloških, prehrambenih i organoleptičkih specifičnosti, kvalitetom i posebnosću mogu uspješno konkurirati na hrvatskom i europskom tržištu i dio su naše gastronomske ponude. Iz tog razloga potrebno je takve proizvode zaštititi kao intelektualno vlasništvo kako bi se spriječila njihova zloupotreba ili neovlaštena upotreba, budući da one doprinose većoj tržišnoj vrijednosti proizvoda i usluga koja odgovara njihovim posebnim svojstvima i time stečenom ugledu. Proizvodi se štite zbog više cjenovne kategorije, stvaranja identiteta i prepoznatljivosti, izravne veze proizvoda s određenim zemljopisnim područjem daje dodatnu vrijednost i prepoznatljivost tom području. Zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla registrirane na razini EU Baranjski kulen, a Slavonski kulen nalazi se u postupku prijelazne nacionalne zaštite. Također Slavonska šljivovica zaštićena je oznakom zemljopisnog porijekla jakih alkoholnih pića.

Jedan od ključnih problema primarnih poljoprivrednih proizvođača je njihov nedovoljan utjecaj u procesu formiranja cijene njihovih proizvoda koji se odvija s prehrambeno-prerađivačkom industrijom. Naime, u ostalim zemljama EU primarni proizvođači organizirani su kroz proizvođačke organizacije koje su suvlasnici prehrambeno-prerađivačke industrije, te na taj način njihova pozicija u formiranju otkupne cijene primarnih poljoprivrednih proizvoda je značajna. Iz tog razloga u narednom razdoblju nameće se potreba stvaranja proizvođačkih organizacija u svim sektorima poljoprivredne proizvodnje.

Činjenica da smo Županija s najvećim potencijalom za poljoprivrednu proizvodnju, daje nam mogućnost da iskoristimo komparativne prednosti. Jedan od glavnih ciljeva je izmijeniti sadašnje stanje odnosa biljne i govedarske proizvodnje u kojem Županija ima 19,3% poljoprivrednog zemljišta i oko 18% goveda u odnosu na Republiku Hrvatsku. Kroz naredne godine Županija ima sve preduvjete da postane vodeća u svim granama stočarske proizvodnje. Mjere koje Županija provodi od 2004. godine cjelovite su i dugoročne, provode se sustavno i imaju kontinuitet, a zadatak im je stvaranje tržišno - konkurentnog poljoprivrednog gospodarstva.

Sredstva koja je Županija ulagala u stočarsku proizvodnju u proteklom razdoblju stvorila su preduvjet za bržu i cjelovitiju realizaciju operativnih programa Vlade Republike Hrvatske u odnosu na ostale županije. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je u proizvodnji mlijeka Županija u 2003. godini s otkupljenih oko 53.000.000 kilograma mlijeka zauzimala 4. mjesto u Hrvatskoj, u 2016. godini Osječko-baranjska županija je na prvom mjestu s 146.861.750 kilograma otkupljenog mlijeka (otkupljene količine), integriranost stočarstva s ostalim sektorima gospodarstva i utjecaj na prehrambeno-prerađivačku djelatnost te da Osječko-baranjska županija zbog svojih 212.095 ha poljoprivrednih površina ima neograničene mogućnosti u razvoju stočarstva, s pravom možemo očekivati da će stočarstvo biti jedan od temelja za daljnji gospodarski razvitak Županije.

Stočarstvo je od izuzetne važnosti za Osječko-baranjsku županiju kao pokretačka snaga regionalnom gospodarskom razvitku. Kao gospodarska grana stočarstvo izravno utječe na razvoj gospodarstva, na otvaranje radnih mjesta, životni standard i opći prosperitet. Stočarstvo može biti značajan izvozni proizvod i pruža veće mogućnosti zapošljavanja stanovništva različitog profila zanimanja. U daljnjem oblikovanju poljoprivredne politike potrebno je posebnu pozornost usmjeriti zaštititi okoliša kroz primjenu direktiva koje su usmjerene zaštititi tla, vode i zraka od mogućih onečišćenja u poljoprivredi, kao i primjeni pravila višestruke sukladnosti, te agro-okolišnih mjera.

U velikoj mjeri razvoj poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije ovisi i o spremnosti znanstvenog potencijala i nacionalne znanstvene elite da intelektualni kapital uključe u rješavanje konkretnih problema. Perspektivu trebamo tražiti u proizvodima visokog stupnja obrade i proizvodima u koje je ugrađeno više znanja i intelektualnog kapitala, odnosno onima koji imaju bolju marketinšku obradu i razvijene brendove. Osobiti nedostatak stočarske proizvodnje je veliki broj malih mješovitih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava nepovoljne dobne strukture i razine znanja te tehnološke opremljenosti uz neorganizirani i otežan pristup tržištu utječe na njihovu konkurentnost što uzrokuje njihov sve manji broj. Ulaskom u Europsku uniju ova situacija je dodatno otežana zbog nedovoljne prilagođenosti farmi za postizanje novih zahtjeva Zajednice po pitanjima zdravlja i dobrobiti životinja te zaštite okoliša, što čini dodatni pritisak na ulaganja u ovom sektoru.

Ovo stanje upućuje na potrebu primjene sklopa mjera u pravcu tehničko-tehnološke obnove gospodarstava, unapređenja znanja i primjene novih tehnologija te proizvodnog i tržišnog organiziranja proizvođača u cilju podizanja razine ukupne produktivnosti ovoga sektora. Republika Hrvatska ulaskom u Europsku uniju u poljoprivredi primjenjuje Zajedničku poljoprivrednu politiku (u daljnjem tekstu: ZPP), uz dogovorena prijelazna razdoblja za ispunjenje pojedinih obveza iz ZPP-a. Ciljevi ZPP-a su potpora poljoprivrednom dohotku, osiguravanje životnog standarda za poljoprivrednu populaciju, podizanje poljoprivredne produktivnosti, stabilizacija tržišta, sigurnost opskrbe tržišta, osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

Reformirana Zajednička poljoprivredna politika 2014. - 2020. stavlja veći naglasak na zaštitu okoliša, osigurava pravedniju raspodjelu sredstava EU i pomoći poljoprivrednicima kako bi se bolje nosili s tržišnim izazovima. Financiranje Zajedničke poljoprivredne politike za razdoblje 2014. - 2020. godine osigurava se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima kao I. stup i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji je usmjeren na financiranje programa za ruralni razvoj kao II. stup.

Naša poljoprivredna gospodarstva moraju tražiti svoju priliku i kroz II. stup plaćanja iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji je za Republiku Hrvatsku na godišnjoj razini osigurao alokaciju oko 333 miliona eura, a prema mjerama utvrđenim u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. godine (nastavno: Program), od koga poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj imaju velika očekivanja. Program je važan strateški dokument koji bi trebao pridonijeti razvoju hrvatske poljoprivrede i ruralnog prostora, temeljem kojega će njegovim korisnicima biti dostupno nešto više od 2,3 milijarde eura u programskom razdoblju.

Prioriteti Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine su:

- poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
- jačanje isplativosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama
- promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, dobrobiti životinja te upravljanja rizikom u poljoprivredi
- obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom
- promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
- promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Financijska sredstva koristit će se kroz 16 mjera Programa koje doprinose ciljevima ZPP:

- jačanju konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva
- poboljšanju okoliša i krajolika
- postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Ciljevi i prioriteti Programa trebaju dati odgovor na potrebu unapređenja stanja u stočarstvu, povećanju i konkurentnosti proizvodnje i diverzifikaciji proizvoda kako bi se ispravno nosili s izazovima i poteškoćama koje nose međunarodne integracije. Iz tog razloga pristup poljoprivredi u narednom razdoblju poljoprivredna gospodarstva moraju prilagoditi ciljevima i aktivnostima Programa.

USPOREDNI PREGLED UVOZA-IZVOZA STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA 2014. I 2015. GODINA
(siječanj - prosinac 2015. i 2016.)

CT	PROIZVOD	2015			2016		
		Uvoz €	Izvoz €	Razlika €	Uvoz €	Izvoz €	Razlika €
	UKUPNO POLJ. I PREHR. INDUSTRIJA	2.513.181.416	1.544.547.933	-968.633.483	2.613.787.186	1.744.603.163	-869.184.023
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	89.896.329	41.239.666	-48.656.663	87.640.594	62.001.453	-25.639.141
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	308.658.422	55.972.949	-252.685.473	324.998.934	74.116.288	-250.882.646
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI OSTALI BESKRALJEŽNJACI	90.454.761	150.444.653	59.989.852	99.636.593	149.628.958	49.992.365
04	MLIJEKO I MLIJEČNI PROIZV., JAJA, MED	173.759.013	46.918.859	-126.840.154	189.986.626	57.973.012	-132.013.614
05	PROIZV. ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	8.336.915	5.271.858	-3.065.057	8.820.390	4.918.139	-3.902.251
15	MASTI I ULJA (I ŽIVOTINJSKA)	4.856.178	7.623.306	2.768.128	1.549.542	3.569.425	2.019.883
16	PRERAĐEVINE OD MESA, RIBA, LJUSKARA	66.258.318	81.070.075	14.811.757	68.195.091	81.546.928	
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	192.183.212	92.967.812	-99.215.400	199.198.085	80.097.204	-119.100.881
	<i>UKUPNO STOČARSTVO</i>	<i>934.403.148</i>	<i>481.509.178</i>	<i>-452.893.970</i>	<i>980.025.855</i>	<i>513.851.407</i>	<i>-466.174.448</i>

Izvor: DZS

Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo